

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opggericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

CORN. DE JONG ATELIER VOOR MODERNE FOTOGRAFIE

Zeestraat 63 :: Den Haag :: Tel. 6038

INHOUD: Indische begrooting 1915. — Perskroniek. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Literatuur-overzicht. — Leestafels. — Ingezonden. — Lijst van nieuw toegetroden leden. — Mededeelingen. — Officieele Berichten.

Indische begrooting 1915.

I.

Ofschoon het ontwerp van deze begrooting 14 September j.l., dus na het uitbreken van den grooten oorlog, bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal is ingediend, heeft de samenstelling plaats gehad in een tijd, die aan den oorlogstoestand voorafging. Bij het samenstellen is daarom geen rekening gehouden met de tegenwoordige financiële en economische omstandigheden.

Volgens het ontwerp werden de uitgaven op f 355.5 miljoen en de ontvangsten op ruim f 308 miljoen geraamd, zoodat er een tekort zou zijn van ruim f 47 miljoen. Daar onder het bedrag der uitgaven ook juist voor ruim f 47 miljoen aan buitengewone uitgaven begrepen was, sloot de z.g. gewone dienst ongeveer precies. Ongewijzigd kon dat ontwerp echter niet blijven, omdat de tegenwoordige omstandigheden tot de grootst mogelijke zuinigheid dwingen. Zulks niet alleen omdat die omstandigheden allicht zoowel tot extra uitgaven als tot vermindering van de ontvangsten zullen leiden, doch ook met het oog op de kasmiddelen. Met name zal voorshands moeten worden afgezien van het voornemen tot consolideering van de ten laste van Nederlandsch-Indië komende vlottende schuld, welke aan het einde van 1914 ongeveer f 55 miljoen zal bedragen.

In de toelichting op de wijzigingen van het ontwerp schrijft de Minister, dat hij zeer tot zijn leedwezen genoodzaakt is tal van voorstellen terug te nemen en zich, voor zoover nieuwe uitgaven betreft, in hoofdzaak te bepalen op bestending van op tijdelijken voet reeds genomen maatregelen of voortzetting van reeds aangevangen werken. Voorts konden de voor aanschaffing en uitzending van goederen uitgetrokken bedragen in niet geringe mate worden verminderd, omdat in 1915 toch niet valt te rekenen op de aflevering van hetgeen oorspronkelijk noodig werd geacht.

Volgens het gewijzigde ontwerp worden de uitgaven geraamd op ruim f 337 miljoen, de ontvangsten op ruim f 308.5 miljoen en het tekort op bijna f 28.5 miljoen. Onder het bedrag der uitgaven is bijna f 40.5 miljoen aan buitengewone uitgaven begrepen, zoodat de z.g. gewone dienst thans met een voordeelig saldo van ongeveer f 12 miljoen sluit.

De uitgaven zijn mitsdien verminderd met ongeveer f 18.5 miljoen (t.w. de gewone met ongeveer f 11.5 miljoen en de buitengewone met ongeveer f 7 miljoen), terwijl de ontvangsten ongeveer f 0.4 miljoen hooger geraamd zijn.

A. Het bedrag van f 18.5 miljoen, waarmede de uitgaven zijn verminderd, is als volgt verkregen:

Afgevoerd is:

- a. voor verhooging van bezoldigingen . . . . . ongeveer f 2.6 miljoen
- b. voor uitbreiding van personeel . . . . . „ 1.6 „
- c. voor verschillende werken . . . . . „ 5.— „
- d. voor aanschaffing en uitzending van goederen . . . . . „ 11.— „

Totaal ongeveer f 20.2 miljoen

Bijgekomen is:

Voor rente van vlottende schuld, omdat vooreerst niet tot consolideering van zoodanige schuld zal worden overgegaan *) f 1.7 „

Blijft over f 18.5 miljoen

ad a. (verhooging bezoldigingen, f 2.6 miljoen).

Personen, die onder de tegenwoordige tijdsomstandigheden in het genot blijven van hunne volle inkomsten, kunnen treden zijn. Alleszins rationeel is daarom de hierbedoelde vermindering. Gedacht moet echter niet worden, dat hierdoor geen enkel landsdienaar in 1915 zijne inkomsten zal zien stijgen. Behalve dat verscheidene landsdienaren als een gevolg van mutaties door verhooging in rang in het genot van hoogere inkomsten zullen treden, zal aan zeer velen hunner krachtens de voor hun betrekking vastgestelde regeling periodieke traktementsverhoging worden toegekend. De daarvoor noodige gelden zijn op de ontwerp-begrooting gebleven. De reden hiervan is waarschijnlijk, dat de betrokken landsdienaren geacht worden op die verhogingen recht te hebben. Aangenomen dat een zoodanig recht inderdaad bestaat, dan nog rijst de vraag of de tegenwoordige tijdsomstandigheden niet wettigen deze verhogingen uit te stellen.

Het bedrag van f 2.6 miljoen, dat van de ontwerp-begrooting is afgevoerd, moest voornamelijk strekken tot verbetering van de financiële positie van de volgende categorieën van landsdienaren: de Europeesche ambtenaren van het binnenlandsch bestuur, de onder-districts-hoofden, de hoofd- en subalterne officieren, het personeel van de Ombilin-steenkolenontginning, het technisch personeel bij het boschwezen, het Europeesch onderwijzend personeel bij inrichtingen van voortgezet inlandsch onderwijs, de Europeesche onderwijzers der 3e klasse, het Europeesch personeel bij de Gouvernements marine, de tolken en adviseurs bij het rechtswezen, de inlandsche en Chineesche leden der wees- en boedelkamers en de hulp-predikers.

Ad b. (uitbreiding van personeel, f 1.6 miljoen).

Afgevoerd zijn o.a. f 1 miljoen van het als 2e termijn voor de herziening van de algemeene politie op de drie hoofdplaatsen van Java uitgetrokken bedrag van f 1.4 miljoen, de fondsen voor de instelling van een hoofdbureau van het gevangeniswezen en van eene centrale leiding van het politiewezen, voor uitbreiding van den gouvernements accountantsdienst en van den dienst van het kadaster, voor indienststelling van 10 gouvernements-geneesheeren boven het gemiddelde der laatste jaren, voor hervorming van het toezicht op het inlandsch onderwijs

*) Bedacht moet echter worden dat, indien in de 1e helft van 1915 tot die consolideering ware overgegaan, de begrooting alsnog had moeten worden verhoogd met de in dat jaar verschuldigde rente van de geconsolideerde schuld.

en voor hervorming van het technisch personeel beneden den rang van aspirant-ingenieur bij den post-, telegraaf- en telefoondienst.

Ad c. (verschillende werken f 5 miljoen).

Afgevoerd is:

- f 1.25 miljoen voor gebouwen onder burgerlijk bestuur.
- „ 2.75 „ „ irrigatiewerken.
- „ 0.2 „ „ geniewerken.
- „ 0.3 „ „ volkstelling.
- „ 0.5 „ „ tegemoetkomingen aan gewesten voor de uitvoering van wegen.

Ad d. (uitzending goederen f 11 miljoen).

Afgevoerd is de helft van de bedragen uitgetrokken voor de aanschaffing en uitzending van goederen voor: de politie, de burgerlijke openbare werken, de opiumbereiding, de landsdrukkerij, het mijnwezen, de tinwinning, de kolenontginning, den aanmaak van zout, den post-, telegraaf- en telefoondienst en de spoorwegen, benevens bijna f 1 miljoen aan materieel voor Oorlog en Marine.

B. De verhooging van de raming der middelen met ongeveer f 0.4 miljoen is het gevolg van de volgende omstandigheden.

Voorloopig is afgezien van de voorgenomen vervanging van de pacht der Chineesche dobbelspelen door een licentiestelsel in eenige gewesten der buitenbezittingen. Hierdoor zal een bedrag van ruim f 0.8 miljoen niet worden prijsgegeven, terwijl als een gevolg van het afvoeren van de begrooting van uitgaven van de fondsen voor de verbetering van de financiële positie van de Europeesche ambtenaren van het binnenlandsch bestuur, komt te vervallen de op ruim f 0.4 miljoen geraamde ontvangst wegens korting op het traktement van die ambtenaren voor het genot van vrije woning of huishuurindemiteit.

Zooals reeds is medegedeeld wordt het tekort op den geheelen dienst op bijna f 28.5 miljoen geraamd, terwijl op den z.g. gewone dienst een voordeelig saldo van ongeveer f 12 miljoen berekend wordt. Onder gewone omstandigheden zou dit resultaat zeer gunstig genoemd worden. Thans dient echter bedacht te worden, dat aan den eenen kant op de begrooting van uitgaven nog niets is uitgetrokken voor maatregelen, die door de bijzondere tijdsomstandigheden allicht geëischt zullen worden en dat aan den anderen kant de raming van de ontvangsten met het oog op die omstandigheden niet is verminderd. Aangenomen mag wel worden, dat de raming van de ontvangsten indertijd met voorzichtigheid heeft plaats gehad; zulks neemt echter niet weg, dat de mogelijkheid geenszins is uitgesloten, dat de werkelijkheid nog belangrijk beneden die raming blijft.

R. ZUYDERHOFF.

Perskroniek.

Gekleurde rassen in den Europeeschen oorlog.

Een waar, ernstig woord van Henri Borel, dat algemeen verspreid gehoord dient te worden, vernemen wij uit het Ochtendblad van „Het Vaderland“ van den 9en dezer.

Het luidt: „Met verbazing las ik in uw geacht blad van eergisteren een ingezonden stukje van den heer H. H. van Linge, waarin hij vraagt: „Is het feit, dat de Engelsche en Fransche Regeering niet aarzelen, allerlei wilde en half-wilde volksstammen in den Europeeschen krijg te betrekken, niet aan

PERRY & Co. Hutkoffers - Uitrustingskisten HOOGSTRAAT 20.
Mailkoffers - Regenjassen

„eenige bedenking onderhevig? Zou een dergelijke handelwijze niet voor het blanke ras een groot gevaar kunnen opleveren?”

Op deze vraag zou men al direct kunnen antwoorden en tevens weder-vragen: „is 's heeren Van Lingens fantasie zóó woest en moorddadig, dat hij zich door wilde volksstammen en nóg wreeder en „voor 't blanke ras" nóg gevaarvoller manier van oorlogvoeren kan indenken, dan die in België door een blank ras is ingesteld? Hebben wij hier in Europa, met dit alles voor oogen nog het recht, gekleurde rassen „wild" of „half-wild" te noemen in tegenstelling met beschaafde blanke rassen?”

Maar een tweede weder-vraag is deze: Weet de heer Van Lingens wel iets méér van die „wilde en half-wilde volksstammen" af dan dat zij gekleurd zijn? Heeft hij wel eens iets naders gelezen van b.v. het leven, den godsdienst, de levensbeschouwing enz. der Sikhs, der Gurkhas, der Sepoys, enz.? Zou hij dit gedaan had, dan zou hij weten, dat deze volken een andere beschaving hebben dan de „christelijke", maar absoluut niet tot de wilde, of zelfs maar half-wilde volksstammen behooren.

Ik zie in het gebruiken van gekleurde, Oostersche troepen, en meer nog in het schoone enthousiasme dier troepen in dezen oorlog een zeer ernstig en hoopvol teeken van een grooten wereld-omkeering, „waarin Oost en West elkaar „ontmoeten en voor gemeenschappelijke idealen samen strijden". Ik zie hierin een zeer gewichtig teeken voor de toekomst der wereld, in den gewelddigen tijd, waarin wij thans leven, en waarin ongeziene, geestelijke machten de evolutie der gansche menscheit als één geheel (zonder rassen-onderscheid), die op het oogeblik op een verschrikkelijk, maar prachtig noodlotspunt staat, onverzettelijk, van uit een eeuwigheidsaanzicht, besturen. Wie dezen wereldoorlog van uit een tijdelijk standpunt beschouwt en niet „sub specie aeternitatis", die houdt beter zijn vergankelijk oordeel vóór zich”.

De houding der Indische bevolking.

Deze wordt door de „Nieuwe Crt." besproken. De pers in Nederland wijdde aan de houding der bevolking in N.-I. bij het uitbreken van den wereldbrand geen beschouwingen. Een weinig betekenisvolle uitzondering, zegt het blad, maakte hier het weekblad „De Indiër". Hoewel de redactie zelf met meer gezond verstand en praktischen zin zich uithiet, kon men er stukken van inzenders in lezen, die te verstaan of de hoop te kennen gaven, dat Nederland, nu het naar hun meening, meer dan anders zijn koloniën bedreigd zag, weinig of geen staat had te maken op de „Indiërs". Een vond den tijd dan ook uiterst geschikt om in troebel water te gaan vissen en voor te bereiden het zelfstandig volksbestaan, door de Indische Partij destijds in haar program geschreven.

De inlandsche pers, voor zoover wij daarvan tot dusver konden kennis nemen, bracht geen deloyale beschouwingen, integendeel. Uitingen, als die in „De Indiër", zijn blijkens de taal zelve, waarin zij gesteld werden, afkomstig van weinig ontwikkelde lieden, wier oordeel — indien van zoo iets bij hen sprake kan zijn — alle waarde mist. Geniepig gestook, dat slechts op enkele ontevreden déclassés eenigen indruk maken kan.

Zeker niet op de groote massa der inlandsche bevolking, noch op Java, noch daarbuiten. Noch op de ontwikkelden onder haar, die beter begripen, noch op de anderen, die miljoenen analfabeten, tot wie dergelijke uitingen eenvoudig niet doordringen.

Wat geschiedde in werkelijkheid? vraagt het blad en 't geeft het volgende antwoord:

Dat het ontwikkelde gedeelte der inlandsche bevolking op Java en Madoera, op Sumatra, op Celebes, Menado, Ambon en openlijk in de pers en in adressen aan den Gouverneur-Generaal, hier en daar ook bij het Bestuur, uiting gaf aan haar trouw aan de Koningin en aan het Nederlandsch gezag. De Landvoogd ontving talrijke schriftelijke betuigingen van die verknochtheid, verzekeringen dat Nederland kon rekenen op haar loyaliteit en haar medewerking. Een der eerste adressen van die strekking ging uit van de bekende vereeniging „Boedi Oetomo", die den resident van Solo van de aanbidding verwittigde. Op initiatief van den bekenden inlandschen arts Radjiman, gaf ook „Sarekat Islam" zulk een verklaring.

Verschillende Maleische bladen uit de Padangsche Bovenlanden, Deli, Makassar, om niet te spreken van op Java verschijnende, uitten op vaak roerende wijze hun afhankelijkheid, hun vertrouwen in de Regeering, hun bereidwilligheid om haar te volgen en, waar noodig, bij te staan. In de rechtzinnig-mohammedaansche Minangkabausche landen de streken van den langdurigen fanatieken Padri-oorlog, werd het voorstel geopperd om inlandsche weerbaarheidskorpsen op te richten tegen een mogelijke buitenlandschen vijand, onder Nederlandsche commandanten en officieren. Het blad, waarin die oproep voorkwam, herinnerde daarbij aan de Nederlandsche driekleur, voor den laatsten verjaardag van prinses Juliana door Minangkabausche meisjes eigenhandig uit zijde geweven, „symbol der verknochtheid van de kinderen in het huis aan hun aller meester”.

Na het uitbreken van den oorlog lieten zich van alle kanten inlandsche stemmen hooren, om te verzekeren, dat men zich in gevaar aan onze zijde zou scharen; zoowel van de zijde der Christenen als van die der Mohammedanen, zelfs van de rechtzinnigsten onder hen. Wij hebben, concludeert de „N. Crt." daaruit, blijkbaar de bevolking op onze hand.

Deze loyaliteit der bevolking acht het blad niet slechts bemoedigend, maar ook een eervol getuigenis. Eervol getuigenis voor het bestuur, door de beide rijken in hun overzeesche koloniën gevoerd. Zeker, daar worden grieven, daar worden verlangens geuit, zoowel in Britsch als in Nederlandsch-Indië. Daar was in beide de beroering gedurende de laatste jaren, in de Engelsche kolonie oneindig heftiger dan bij ons, en met een niets ontziende, anarchistische propaganda van de daad. Maar zoowel daar als hier bepaalde de beweging zich tot een zeer beperkte gedachte uit de miljoenenmassa's. Die massa's zelden namen er geen deel aan en de intellectueelen vereenigden zich niet met de schetterende leuzen van enkele rumoerige voorgangers, gevoelden de heilheid daarvan, de onmogelijkheid om ze in afzienbaren tijd te verwezenlijken.

Dit kon zijn; niet anders dan berusting onder overmacht. Maar het bleek nadrukkelijk iets anders te zijn van het oogeblik, dat er mogelijk gevaar ging dreigen voor het gezag. Het bleek de erkenning, dat de blanke man den op hem rustenden last braaf droeg, dat hij het goede wilde en zijn hand rechtvaardig was. Dit vertrouwen, deze erkenning uitte zich thans, met de verwachting, dat wij en zij, bijeenhoorend en eerlijk van wil, zullen streven naar wezenlijke van wat nog anders en beter dient te worden. Tegen deze algemeene eenstemmige uiting van loyaliteit in een ernstig oogeblik van onze gemeenschappelijke geschiedenis, blaast het Indisch „nationalisme" van enkele drukdoeners zich te bersten.

Indië, aldus de eind-conclusie der „N. Crt.", staat trouw en bereid naast Nederland”.

Japan-vrees.

De „Standaard" driestart: In „Licht en donker", overgedrukt uit de „Locomotief" van 15 Augustus jl., wordt, zonder zweem van achterhoudendheid of opiniebemanneling, de vraag onder de oogen gezien, of onze Oost, houdt deze oorlog aan, een inval van Japan te duchten heeft.

Het antwoord hierop, dat breed en zaakrijk betoogd wordt, luidt beslist ontkennend. Beging Japan de frivoliteit, ons ongewapend Koloniaal bezit door overmacht in te palmen, het zou er zelf het slechtst van afkomen, zegt de schrijver.

Slechts op één wezenlijk gevaar wijst hij, en dat is, zoo onze neutraliteit ons begaf.

Viel door te niet gaan van onze neutraliteit ons deel aan de zijde der Entente, zoo ware het nog minder. Dan toch zou Japan veeleer onze bondgenoot worden.

Maar liep 't anders, en kwamen we aan de zijde van Duitschland en Oostenrijk te staan, dan zou Engeland, Japan, Frankrijk, Rusland en wat niet al toevliegen, om beslag op ons Koloniaal bezit te leggen, en dan hing onze toekomst aan het bekende zijden draadje.

Voor deze stem uit Indië zijn we erkentelijk, ook voor wat de schrijver nader over het opkomend duel tusschen Japan en Australië schrijft.

Ook ons toch wil voorkomen, dat er tot dusver in onze politieke kringen te weinig op het belang van de neutraliteit ook voor onze Koloniën is gelet.

Dit belang sterkt onze neutraliteit, in zooverre, dat wie ze schenden wilde op de gevolgen zal letten, maar ook, het noopt ons om te scherper op onze stipte neutraliteit toe te zien.

Schending zou toch zelfs ons bestaan als volk problematiek kunnen maken.

„De eerste les van den Oorlog"

Zoo noemde Roosevelt een artikel in „The Nation", waarop onze aandacht gevestigd wordt door den Van Dag tot Dag-schrijver in het „Alg. Hbld.". Die eerste les is volgens schrijver de volstrekte noodzakelijkheid voor elk volk om bereid, in staat en volkomen geneigd te zijn eigen land tegen een onrechtvaardigen aanval te verdedigen. Wat aan België en Luxemburg overkomen is, bewees aan Roosevelt, hoe volstrekt hopeloos het is op tractaten te vertrouwen, tenzij deze door voldoende macht gehandhaafd en beschermd worden. Het lot, dat België trof, is voor den oud-president het leerzaam bewijs van de dwaasheid van welmeenende pacifisten in de Vereenigde Staten, die niet wilden, dat het Panama-Kanaal versterkt en beschermd zou worden. Ja, vertrouw eens op nationale tractaten, na wat aan België geschied is! Alleen door een tractaat beschermd, zou het Kanaal geen 24 uur veilig zijn, tenzij achter het tractaat een voldoende macht bereid stond.

Dit is de hoofdinhoud van Roosevelt's pleitrede voor versterking van vloot en leger. En toch zou een vrede, die ook toenemende bewapening van de Vereenigde Staten en Japan bijvoorbeeld niet breidelde, niet levensvatbaar zijn.

„Het doet mij leed" — alzoo het „Handelsblad" — „dat ik alle vertrouwen in de diplomaten der groote Rijken verloren heb.

Anders kon ik mij aan een stroovuurte warme door te hopen, dat de Europeesche diplomaten bij den vrede daarop wel wat vinden zullen.

Eerbied voor tractaten is het begin en het einde van alles wat gedaan kan worden om een beschaafd Europa en de vermindering van legers tot politiemacht te verkrijgen.

Maar de taak om vredesvoorwaarden te bedenken, die tot dien eerbied dwingen zullen, is, vrees ik, te zwaar voor diplomaten.

Maar hoop doet leven. Wellicht wordt een plan bedacht. Mocht dit slechts geschieden vóór de uitgeputte volken doodgebloed zijn”.

Uit de O. I. Mail.

De pestbestrijding.

In De Javabode lezen wij:

Indien men de wijze van pestbestrijding op Java van thans vergelijkt met die van vóór de reis van den landvoogd naar Oost-Java, zal men moeten erkennen, dat er inderdaad reeds veel is verbeterd. Langzamerhand wordt duidelijk, welke fouten vroeger werden gemaakt, en zoodra men zekerheid heeft, wordt alles in het werk gesteld om in het vervolg fouten te vermijden.

De reorganisatie van het bestrijdingspersoneel vordert goed, ofschoon uit den aard der zaak veel moeite en tijd heengaan met het instrueeren van het uit Europa gezonden personeel, dat in de eerste maanden staat als een kat in een vreemd pakhuis. Op den 1sten October a.s. zal ze echter geheel voltooid zijn, zoodat dan met meer kracht kan worden voortgearbeid aan de bestrijding van den volksgeesel.

De barakken voor de verpleging der pestlijders zullen binnenkort gereed zijn, zoodat men dan eveneens de hulp aan nog levenden kan ter hand nemen, waaraan men tot dusver nog niet heel veel heeft kunnen doen.

Met de ontzweving wordt inmiddels op krachtige wijze voortgegaan, en met succes. Wel is waar gebeurt het nog wel eens, dat in een ontzwevelde desa zich na eenigen tijd opnieuw een pestgeval voordoet, zooals dezer dagen in de desa's Pamotan en Slamar in het Malangsche, doch dit was of een geïmporteerd geval, of een gevolg van de toevalligheid, dat bij de ontzweving vlooiën in het leven waren gebleven. Men gaat dan echter oogeblikkelijk over tot een tweede ontzweving, welke tot dusver steeds afdoende is gebleken.

Hiertegenover staat echter, dat in het Malangsche zeer veel desa's zijn, welke reeds eenige maanden geleden ontzwevelde, en waarin zich na deze ontzweving geen nieuwe pestgevallen meer hebben voorgedaan. Wel een bewijs, dat de ontzweving het meest afdoende bestrijdingsmiddel tegen de pest is, voegt het Soer. Nwsbl. hier aan toe.

Ook een bewijs van de afdoendheid der genomen maatregelen is wel het feit, dat de pestcijfers in het Malang-

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting.

P. G. JANSSEN'S

Luxe Verhuur Auto's.

Eenig Adres:

Koninginnegracht

1c,

over Hoofdingang Dierentuin.

Auto's voor Trouwgelegenheid

.....Maand-Auto's.....

Men lette op Telefoon No.

H 852 en H 404.

Middelbare School v. Handel en Administratie

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eene beslist behoefte te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
* STEMPELINRICHTING *

PLAAT- EN KUNSTHANDEL

Spiegel- en Lijstenfabriek

GEKLEURDE EN ZWARTE GRAVURES EN ETSEN
IN RUIME KEUZE.

Billijke prijzen voor het Encadreeren van Olieverfschilderijen
Gravures, Foto's, Platen, Teekeningen, enz.

P. J. CRAMWINCKEL Jr.

PIET HEINSTRAT 36, TEL. No. 1906

Speciaal ingericht voor Export naar de Tropen.

VELE ATTESTEN VAN INDISCHE FAMILIES

sche in den laatsten tijd reeds vrij aardig afnemen. Terwijl verleden jaar het aantal gevallen in deze streken gemiddeld 230 tot 250 per week bedroeg, zijn deze cijfers in de laatste weken gedaald tot 130 à 150 per week, terwijl bovendien als vaststaand kan worden aangenomen, dat vroeger veel meer gevallen onontdekt bleven, dan thans het geval is.

Ook in de onderdistricten Menganti en Karangpilang heeft de geneeskundige dienst met de ontzwaveling zeer zeker succes. In Menganti komen in de ontzwavelde desa's geen pestgevallen meer voor, terwijl daarentegen de pest zich uitbreidt naar de tot dusver onbesmet gebleven desa's, klaarblijkelijk doordat de ratten in grooten getale naar deze desa's de wijk nemen. Waar de genoemde onderdistricten zoo gunstig gelegen zijn, n.l. in één rechte lijn, omgeven aan weerszijden door sawah's, is men begonnen met de ontzwaveling van de beide uiterste, aan deze lijn gelegen desa's, om dan steeds meer en meer binnenwaarts te trekken. Op deze wijze hoopt de dienst de verhuizing der ratten naar verder gelegen desa's tegen te gaan.

Een groot inconvenient is nog steeds het tekort aan zeilen. Er worden nog steeds niet meer dan 45 zeilen per week afgeleverd, en ofschoon dit aantal wel kan worden verhoogd, betracht men toch liever de meest mogelijke zuinigheid met het oog op de kans, dat binnenkort de invoer uit Europa zou kunnen worden gestaakt.

S. I.-relletjes.

De Buitenzorgsche correspondent van De Javabode schrijft:

Op 27 Aug. jl. hadden de desalieden van de S. I., van Tjileungsie het plan een pekoempoelan (vergadering) te houden, zonder daarvoor toestemming te hebben gevraagd. In dit voornemen werden ze verhinderd door de Inlandsche politie, die de vergaderden sommeerde uit te gaan. Een aantal belhamels gaf te kennen, dat zij met het gouvernement in dezen niets te maken hadden, doch alleen met het bestuur der S. I. Daarna trad de politie handelend op en nam twaalf verzetplegers na veel moeite gevangen om ze naar de gevangenis te Tjibaroesa over te brengen.

Een eindweegs ging alles goed, toen plotseling de gevangenen rechtsomkeert maakten en op de vlucht sloegen, achtervolgd door hun begeleiders, wien het gelukte de groep tot staan te brengen, nadat een hunner was verwond. De tocht werd weer vervolgd. Voordat Tjibaroesa was bereikt, kwam een bende van ongeveer honderd S. I. leden, allen met lange messen gewapend, tot ontzet opdagen, doch het gelukte den ass. wedana van Tjileungsie, die met één oppas de lieden was tegemoetgegaan, hen van hun voornemen te doen afzien en tot terugkeer te brengen.

Bij den assistent-resident werd rapport van het voorvallene uitgebracht. De assistent-resident, vergezeld door den patih, den politieopziener en een zestal gewapende oppassers, begaf zich onverwijd naar de rumoerige desa, waar bij 't verschijnen van de politiemacht den mannen de schrik om het hart sloeg en alle her- en derwaarts sloven. Het bleef dus rustig, waarom de assistent-resident en de patih's 's nachts terugkeerden.

De politie-opziener deed met den assistent-wedana en den mantri politie van Kalapa Noengal huiszoeking bij eenige heethoofden, A. W. Abdoel Rachman (kringleider van de S. I.) Bapa Eping en Leos, en nam een groot aantal messen en eenige revolvers van eigen maaksel in beslag. Twaalf gevangenen zijn onder versterkt geleide naar hier gevoerd en in de boei opgesloten om eerlang voor den landraad terecht te staan.

Een der politieoppassers werd in het gevecht met de S. I.-ers zijn revolver afhandig gemaakt. Dit vuurwapen is ten huize van zekeren Oedja te Kalapa Nangoel teruggevonden. De arrestatie van dezen Inlander ging met groote moeilijkheden gepaard. Toen een der oppassers het geladen geweer op hem richtte, liet hij zich echter meevoeren.

Naar den kringleider A b d o e l R a c h m a n is de politie nog zoekende.

Uitgeweken Duitschers.

Ook op Java zijn vluchtelingen. Van Tjilatjap zijn twee en veertig Duitschers, w.o. vijf huisgezinnen met zeven kinderen, te Buitenzorg gearriveerd. Zij zijn door het comité op Soekasari onder dak gebracht.

Wel bedankt.

Onder dit opschrift schrijft de heer M. van Geuns in het „Soer. Hbld.“:

„Toen de manie om vrijwilligerskorpsen te vormen zich hier te lande openbaarde, maakte ik de opmerking, dat het streven sympathiek was op zich zelf, maar tot onvruchtbaarheid gedoemd. De Ind. Regeering blijkt ten aanzien van die naïeve uitingen van een krijgsmansgeest dezelfde nuchterheid te koesteren als ik: aan den Bond van Orde te Bandoeng is gezegd, dat geweren gevaarlijk aangelogd zijn.

Brieven uit Atjeh.

In het „Soer. Hbld.“ van 29 Aug. j.l. lezen wij: „Zooals ik in mijn vorigen brief reeds schreef, is de heer Heins het slachtoffer geworden van de roofzucht der Atjehers. Hierbij kwam ontevredenheid over de belastingen, die geïnd moesten worden, waarmee de heer Heins natuurlijk niets had uit staan. Doch de Atjehers meenden dat hij wel hielp met het innen der belastingen en zij hebben toen van de gelegenheid gebruik gemaakt om hem te vermoorden en tegelijk een flinke som gelds te rooven.

Toen de gouverneur met eenige patrouilles ter plaatse kwam, zijn nog een twintigtal Atjehers uitgeweken, uit vrees voor wraak onzerzijds. (Misschien was hun geweten ook niet erg zuiver).

Zooals reeds werd vermoed, hadden zij zich gevoegd bij de moordenaars van luitenant van Kregten. In het begin dezer maand is het aan luitenant Snell gelukt de laatste 15 man van de bende — die zich in een bevriende kampong ophield, neer te leggen. De overigen, ongeveer 11 man, waren reeds door het actief optreden van kapitein Schmidt opgespoord en werden neergelegd of hadden zich gemeld.

Aan het einde der maand Juli toonde zich de bevolking te Le Pong onwillig om heerendiensten te verrichten voor den aanleg van wegen. Zij werden daarin waarschijnlijk gestijfd door het getoonde verzet van de bevolking aan de Westkust. Een patrouille onder luitenant Behrens is er heen gezonden, die in den nacht van 1 op 2 Aug. 16 van de 18 weerspannigen gevangen heeft genomen, 2 mannen waren gevlucht, doch deze hebben zich eenige dagen later gemeld. Alle onwilligen zijn naar Koeta-Radja overgebracht.

De rust op de Westkust is dus, dank zij het actief optreden van het bestuur, vrijwel hersteld, en dit mag vooral met het oog op de Poemasamaand — wanneer de fanatieken zoo mogelijk nog fanatieker zijn — een geluk genoemd worden.

In Sabang heerscht door het uitbreken van den oorlog een ongewone drukte. De geheele haven ligt vol Engelsche, Duitse en Hollandsche schepen, die nadere bevelen afwachten. Te Sabang liggen ze veilig.

Zondag 2 Augustus heeft hier de opvoering plaats gehad van het nieuwste tooneelstuk van mevrouw M. K o o y v a n Z e g g e l e n: 1815.

Over het geheel genomen voldeed het stuk goed, al was het, wat enkele gedeelten aangaat, wel wat heel zwaar voor dilettanten.

Toch hebben de meesten het er uitstekend afgebracht, en waren de rollen over het geheel ook goed bezet. Het stuk was hier en daar wel te weinig actief, maar het geheel boeide toch, vooral ook door de aardige tafreeltjes, de mooie decors en de beeldige toiletjes, waarvoor moeite noch kosten gespaard waren.

Rubbertentoonstelling.

Het bestuur heeft besloten congres en tentoonstelling den 19en October te openen.

Voor deze te betreuren keuze bestaat evenwel een gewichtige reden. De gebouwen toch, reeds allen gereed, zouden bij een langdurig uitstel in stand moeten worden gehouden. Het bestuur was wel bereid voor onderhoud te zorgen, maar volgens de meening van deskundigen zou dat onderhoud het verval der uit tijdelijk materiaal opgetrokken gebouwen niet kunnen voorkomen. Derhalve behield men de keuze tusschen deze twee: Of de gebouwen met de bestaande middelen te gebruiken, of congres en tentoonstelling af te stellen en de gebouwen af te breken.

Aan het eerste werd de voorkeur gegeven. Het is verklaarbaar. De machinerieën zal men kunnen laten werken, de congresuitgaven zullen kunnen verschijnen, maar deelneming, bezoek en jury zullen in de verste verte niet worden wat vroeger mocht worden verwacht. Het lijkt geen twijfel, dat het bestuur alles zal doen om er van te maken, wat er van te maken is, maar het staat vast, dat de grootsche opzet is vervallen en dat zoowel congres als tentoonstelling zullen worden herleid binnen zeer matige afmetingen.

De Koloniale Tentoonstelling.

De Semarangsche bladen melden: Het tentoonstellingsbezoek is zeer goed. Zaterdag 29 Aug. kwamen 3348 Europeanen en 4828 inlanders de tentoonstelling bezoeken.

Zondag 30 Aug. waren er aan Europeanen 5984 en aan inlanders 14329. Met de abonnementskaarten mede bezochten dien dag ruim 25000 menschen de tentoonstelling.

Havengelden.

Volgens de „Javabode“ werd op het verzoek van eenige particulieren, om het invoeren van havengelden uit te stellen met het oog op de ernstige tijden, afwijzend beschikt, zoodat de ordonnantie 1 October in werking treedt voor Tandjong Priok, Tjilatjap, Pelaboehan Ratoe, Palembang, Belawan en Makassar.

Papierfabriek.

De regeering is bereid 2400 bouws in erfpacht uit te geven aan den hoofdadministrateur der theeonderneming „Malabar“ voor de oprichting van een papierfabriek.

Nieuwe regeeringsgebouwen.

De door de regeering aangekochte percelen in Gang Secretarie op Rijswijk ten behoeve van de postspaarbank zullen niet worden afgebroken, maar ingericht voor bureaux.

Irrigatieafdeelingen Ngawi en Madoera.

De Ind. regeering stond een bedrag toe van f 17.800 voor de geregelde bevoeding van een gebied in de afdeeling Ngawi en een bedrag van f 670.000 toe om voort te gaan met het graven van afvoeringen en het verruimen van eenige rivieren in de afdeeling Zuid-Soemenep.

Een afscheid.

„De Javabode“ schrijft: De directeur van B. O. W., de heer J. Homan van der

Hillmer & Co.

Noordeinde 58. Tel. 1667

PIQUÉ HEMDEN

f 2.75, 13.50, 14.- 14.50.

Engelsche Hemden

steeds de nieuwste Dessins

van af f 2.50.

Rijke keuze DASSEN.

Gemaakte en Zelfbinders.

Schill & Capadose

Hofstraat 17 .. .. 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE.

LEVENSVERZEKERING.

„INSTITUUT DE REGT“.

Internaat: RIJSWIJK (Z.-H.) Externaat
HAAGWEG 17. Telefoon 166. ORANJELAAN 26.

De geheele school, gebouwd in 1909, is ingericht volgens de moderne eischen der hygiëne met centrale verwarming.

De zeer gunstige resultaten der examens leggen getuigenis af van het degelijk onderwijs.

Het onderwijs omvat: Lagere school, H.B.S. met 5-jarigen cursus en Handelonderwijs.

Uitvoerig prospectus wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN

DEGELUK ONDERWIJS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL

— OVER DE WAALSCHER KERK —

58° NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

Heide, heeft afscheid genomen van het door hem beheerd Departement in tegenwoordigheid van het geheele personeel en alle ingenieurs van den Waterstaat uit de residentie Batavia.

De Directeur gaf er zijn leedwezen over te kennen, dat hij zich genoodzaakt had gezien het beheer over het Departement op dit oogenblik te moeten neerleggen, omdat het hem daardoor niet gegeven was de taak, welke hij zich bij de aanvaarding van zijn ambt had gesteld, te volbrengen.

Hij voelde zich nochtans verplicht om dien stap te doen, omdat in de eerste plaats en sinds lang slepende kwaal plotseling zeer was verergerd en rust derhalve door de medici gebiedend noodzakelijk werd geoordeeld.

Als andere aanleiding tot zijn vertrek wees hij op het verschil van meening met de Regeering ten aanzien van eenige recente belangrijke vraagstukken. De richting, waarin de Regeering de oplossing dezer kwestie meent te moeten zoeken, strookt naar het inzicht van den afgetreden directeur niet met 's lands belang en onder die omstandigheden meende hij de verantwoordelijkheid voor het beheer over het departement niet langer te kunnen dragen.

Hierna bedankte de heer Homan van der Heide allen, die hem bij de uitvoering van zijn taak hadden terzijde gestaan.

Deze openlijke verklaring werd uiteraard met belangstelling aangehoord en kon niet anders dan de achting vermeerderen, welke deze voorbeeldig arbeidzame chef van zijn geheele personeel reeds genoot.

Aan die gevoelens werd uiting gegeven door een der oudste hoofdamtaren van het Departement. Deze verklaarde met nadruk, daartoe gerechtigd door vrijwel het geheele corps ingenieurs en ambtenaren, dat met belangstelling door allen den strijd was gevolgd, waarop de directeur in zijn rede zooveel had gezinspeeld. Spreker ging nog verder door mede te deelen, dat vrijwel alle verzake tot oordeelen volkomen bevoegde technische hoofdamtaren in dezen strijd geheel aan de zijde staan van hun zoo juist afgetreden chef, hetgeen door den heer Homan zeker des te meer op prijs zou worden gesteld, waar het hem toch niet onbekend zal zijn geweest, dat diens benoeming tot leider van het departement der B. O. W. indertijd niet de onverdeelde instemming had kunnen wegdragen. Beschouwde men hem destijds eenigszins als outsider, al heel spoedig had men in den nieuwen chef den stoeren werker leeren waardeeren, en bovenal den man, die vóór alles de belangen van personeel en het land liet gaan, die steeds eigen belangen achter stelde bij die van den Staat.

Zoozeer staat bij het personeel der B. O. W. de overtuiging vast, dat de inzichten van den heer Homan in den loopenden strijd de juiste zijn, dat spreker den wensch uitte, dat het den vertrekkenden chef gegeven zou mogen zijn in het Moederland aan deze inzichten zoo wijd mogelijk verspreiding te kunnen geven.

Onder mededeeling, dat het in het voornemen van het ingenieurscorps lag den heer Homan weldra een album aan te bieden, bevattende foto's van onder zijn directie tot stand gekomen werken en van ontwerpen, waarvan de uitvoering reeds is goedgekeurd, eindigde spreker met de beste wenschen voor het spoedig herstel van den heer Homan, voor den voorspoed zijner familie en voor een ruim arbeidsveld in Europa.

Naar het „Soer. Hbld.“ uit goede bron vernam, heeft de heer Homan van der Heide bij de aanvraag om verlof wegens ziekte als zijn opvolger aanbevolen den hoofd-ingenieur E. A. van Arcken, niet wetende, dat met den heer Van Elzelingen reeds onderhandelingen geopend waren.

Mocht het waar zijn, wat het „Bat. Nbl.“ beweert, dat de heer Van Elzelingen zal afzien van het aannemen eener betrekking in Indië, dan zou de heer Van Arcken een goede kans hebben.

Verscheidene andere en zeker even bekwame hoofd-ingenieurs zouden dan echter worden gepasseerd.

Suriname.

In ons nummer van 1 October werden in de rubriek „Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht“ uit het Verslag van 's Rijks oude Archieven overgenomen de mededeelingen, die de Algemeene Rijks-archivaris, Prof. Mr. R. Fruin, doet omtrent een voorgenomen overbrenging van het oudste gedeelte van het Surinaamsche archief, nl. dat van vóór 1816, naar Nederland.

Gedurende een groot aantal jaren was het Surinaamsche archief opgeborgen op de vliering van de gouvernements-secretarie te Paramaribo, een niet verwulfd ruimte, waarin het bij dag onder de leien zoo heet was, dat werken in het archief uitgesloten was. Een welmeenend gouverneur — vergissen we ons niet, dan was het Baron Van Heerde tot Eversberg — liet het archief naar een der beneden-vertrekken overbrengen. Dit geschiedde door sjouwers en militairen. Een volgende Gouverneur liet alles weer naar de vliering transporteren. Dat het archief onder die beide verhuizingen geleden heeft, behoeft geen betoog.

In een artikel „De Grenzen van Nederlandsch Guiana“, in het Tijdschrift v. h. Aardrijkskundig Genootschap, December 1898, vonden wij deze aanteekening:

„Ik acht het van groot belang het archief te Paramaribo door een deskundige hand te doen in orde brengen en inventariseren. Door den tand des tijds, door den grooten brand van 1821 en ook door herhaalde verplaat-

singen heeft het archief veel geleden, maar het is nog altijd hoogst belangrijk en het zou inderdaad te betreuren zijn wanneer men aan die kostbare stukken niet de zorg kon wijden, die ze verdienen als bouwstoffen tot de geschiedenis van het land“.

Kort nadat dit geschreven was, werd wijlen Mr. A. Teltling in 1899 van regeeringswege naar Suriname en Curaçao gezonden om de archieven te ordenen en te beschrijven. (Zie verslagen omtrent 's Rijks oude Archieven 1900 blz. 907). Na dien was er in Suriname sprake van den bouw van een brandvrij archiefgebouw, waarvan niets gekomen is. Eenige jaren geleden werd, naar ons is medegedeeld, het archief van de vliering van de gouvernements-secretarie overgebracht naar de benedenruimte van het zoogenaamde „logeergebouw“, dat alles behalve brandvrij is en waar groot gevaar bestaat, dat de folianten door witte mieren zullen worden aangetast, zoo ze niet geregeld en nauwgezet worden nagezien. Welke schade deze insecten, in Suriname „houtluizen“ genoemd, kunnen aanrichten, behoeven wij voor de lezers van het Koloniaal Weekblad niet uiteen te zetten.

Prof. Fruin deelt mede, dat er, toen de Minister van Koloniën zijn plannen — tot overbrenging van het archief — aan den Gouverneur bekend maakte, daartegen van de zijde der koloniale autoriteiten oppositie ontstond. Wij achten dit zeer verklaarbaar en ook Prof. Fruin zou een behoorlijke verzorging der archieven in de kolonie zelve de wenschelijkste oplossing achten. Wij zijn van meening, dat de maatregelen om tot die behoorlijke verzorging te komen, minder van het koloniaal bestuur dan van de Regeering afhangen. Wij vreezen n.l., dat wanneer op de Surinaamsche begrooting posten werden uitgetrokken voor „een brandvrij gebouw, dat de archieven zooveel mogelijk tegen klimatische invloeden en ongedierte beschermt“ en „voor deskundig beheer“, deze posten door den Minister van Koloniën geschrapt zouden worden.

Waar het vaststaat, dat de verzorging der archieven hier beter kan geschieden dan ginds, zouden wij, om tot een oplossing te komen, in overweging willen geven niet het geheele oud-archief te doen overbrengen, maar slechts datgene wat in 's Rijks archief ontbreekt. Zoo noodig zouden hiervan afschriften naar de kolonie gezonden kunnen worden.

Bedriegt ons geheugen ons niet, dan werden onder het bestuur van Gouverneur de Savornin Lohman eenige journalen van gouverneurs naar Nederland gezonden. Of de kolonie daarvan afschriften ontvangen heeft, weten wij niet.

* * *

Door een geneesheer werd ons dezer dagen verzocht hem te helpen aan een statistiek van de doodsoorzaken in Suriname. Het Gouvernements Advertentieblad geeft maandelijks eene lijst van de oorzaken van overlijden te Paramaribo volgens de opgaven der geneeskundigen; een samenvatting van deze lijsten geeft het Koloniaal Verslag. Waarom in het Koloniaal Verslag van Curaçao een dergelijke lijst ontbreekt, is niet duidelijk. Het was den geneesheer te doen om te weten of er in Suriname vele gevallen van appendicitis voorkomen. Uit de bedoelde lijsten blijkt dit niet; deze geven een samenvatting onder het hoofd „Ziekte der spijsverteringsorganen.“ Op onze mededeeling, dat wij gedurende ons verblijf in de kolonie nooit gehoord hadden van een geval van blinde darmontsteking, zeide onze zegsman het 'er voor te houden, dat er wel gevallen zullen voorkomen, die wellicht voor iets anders worden aangezien. Hij had wel eens gehoord van het zoogenaamd „naar binnen slaan van de klierkoorts“ en vermoedde dat daar wel eens gevallen van acuut verloopende appendicitis onder door konden loopen. Wij deelen dit hier mede in de hoop, dat de Surinaamsche geneesheeren daarover het een en ander zullen willen zeggen, zoo mogelijk in dit weekblad.

Curaçao.

De Curaçaosche Crt. van 18 Sept. jl. meldt: Er zijn verschijnselen die aanwijzen, dat we den regentijd naderen. Enkele buitjes besprenkelen nu en dan onzen dorren bodem en wekken de verwachting op, dat zij voorlopers zijn van het natte jaargetijde. Ook de drukkende atmosfeer, die nu en dan een zware beproeving kan zijn, wordt door menigeen geduldig verdragen in de overtuiging dat zij de komst van den regen aankondigt.

* * *

In hetzelfde blad lezen wij: Ter handhaving van een strikte neutraliteit, is bij gouvernementsbeschikking d.d. 13 September l.l. bepaald, dat het verboden is aan de stations voor draadlooze telegrafie in de kolonie Curaçao telegrammen van andere dan neutrale strekking aan te nemen of te verzenden en op eenige wijze aan oorlogvoerende partijen andere diensten dan van neutralen aard te verleenen.

* * *

De correspondent van De Vrijmoedige op St. Martin schrijft 7 Sept. jl. uit Philipsburg: „Gistermiddag omstreeks 5 uur is hier een hevige schok van aardbeving gevoeld.“ „De oorlog! dat is de „topic of the day!“ Driemaal per week krijgen wij berichten van St. Kitts omtrent den oorlog in Europa. Hier zijn de menschen zoo nieuwsgierig, dat zij telkens op eigen kosten eene boot naar dat eiland sturen, om de telegrammen te halen. En geen won-

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

SCHOENENMAGAZIJN
A. Bons v.h. F. J. Hübscher & Zonen,
Piet Heinstraat 129. - Tel. Haag 6255.
In ruime sortering weder voorhanden een groote voorraad
NAJAARS- en WINTERARTIKELEN.

A. LAARMAN,
Valeriusstraat 106. Koningstraat 112.
Witte de Withstraat hoek Da Costastraat.
DEN HAAG.

KOFFIE - THEE.
Kruideniers-, Grutterswaren en Comestibles

GESCHER & KEMPER
TAPIJTHANDEL
EN COMPLETE
MEUBILEERING
ROTTERDAM BRED A AMSTERDAM ARNHEM
VLAMINGSTR: 22. DEN HAAG

Gebroeders Domhoff
Hofkleermakers van Z. K. H. den Prins der Nederlanden.
's-Gravenhage Rotterdam
Parkstraat 8. Mosseltrap 5-6-7.
Heeren- en Dames-Kleermakerij.
Uitrustingen voor Oost- en West-Indië.
Uniformen voor Zee- en Landmacht.
Rij- en Automobielkleeding.
Galakleeding en Amtsgewaden.

Amsterdam Nijmegen
Heerengracht 422. Graafscheweg 10

1ste Rotterdamse
Maatschappij van verzekering tegen ongevallen
Oudehavenkade n. l. Plan C, Rotterdam.
Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Individuele Ongevallenverzekering,
Automobielverzekering, Enz. Enz.
VRAAGT PROSPECTUS.
Hoofdvertegenwoordiger voor Ned. Oost-Indië
de Heer N. J. TAKKEN te Soerabaja.

der, want soms wordt men te middernacht wakker gemaakt met berichten, als: Nederland is drie voet onder water gezet en 60.000 soldaten staan op de grenzen, gereed, om het Vaderland te verdedigen. Door middel van de van St. Kitts komende gedrukte telegrammen worden wij op dit verafgelegen plekje op de hoogte van de oorlogsgebeurtenissen gebracht en, voor zoo ver wij zien kunnen, komen deze berichten overeen met die, welke in Nederlandsche kranten zijn opgenomen.

De prijzen der levensmiddelen zijn hier sedert het begin van den oorlog vrij hoog gestegen, hetgeen niet weinig op de armen drukt.

In de tweede en de derde week van Augustus l.l. kon men oorlogsschepen in het westen en het oosten van ons eiland heen en weer zien stoomen. Op Zondag 23 Augustus l.l. begaven zich tal van menschen naar Pointe Blanche, om een Fransch oorlogsschip te zien, dat tusschen dit eiland en St. Barths schietoefeningen hield. Den 18den v. was een ander Fransch oorlogsschip langs de noordelijke kust van het eiland voorbijgestoomd.

De Britsche gepantserde kruiser „Bristol” heeft een paar dagen in de Sombbrero-passage vertoefd, om de uit Amerika komende Engelsche schepen te beschermen.

Het Fransche stoomschip „Ab-del-kader”, dat reeds eene maand over zijn aankomst was, is 10 dezer de haven van Marigot binnengevallen, begeleid door een Fransch oorlogsschip.

* * *

Hoe vreemdsoortig de oorlogsberichten daar ginds zijn, moge o. a. ook blijken uit hetgeen De Wekker van 19 Sept. jl. aanhaalt uit de telegrammen van het te Panama verschijnend dagblad Star en Herald.

Londen 8 Sept. — Berichten uit Duitsche bron, in Spanje ontvangen, melden, dat Generaal Joffre gesneuveld is; dat koning George van Engeland op zijn knieën om vrede smeekt; dat de Engelsche eskaders vernietigd zijn; dat het Russische leger in de pan gehakt en de inval in Servië door de Oostenrijkers met succes is bekroond.

* * *

In de Amigoe di Curaçao lezen wij: De verwijding van den havenmond gaat maar vreedzaam haar gang. De nieuwe grijper doet het uitstekend. Gisteren maakten de mijnenleggers en ontstekers bij een flink schot een aardig zoodje visch buit, die bedwelmde aan de oppervlakte van 't water kwamen drijven.

PERSONALIA.

De Curaçaosche Crt. meldt: De heer J. H. J. Hamelberg, komende van St. Eustatius, waar hij werkzaam is geweest in het belang van de nieuw opgerichte maatschappij tot exploitatie van katoencultuur, is Zondag l.l. met zijn echtgenoot per „Estelle” hier aangekomen, om de terugreis naar Nederland met de eerstvolgende Hollandsche boot te aanvaarden.

* * *

Blijkens een circulaire, ontvangen van de Curaçaosche Handel-Maatschappij, vervangt de heer W. R. Menckman als administrateur alhier van deze maatschappij den heer H. P. de Vries, die op zijn verzoek als zoodanig aftreedt.

* * *

De Wekker roept een hartelijk welkom toe aan de familie Maduro, die, na groote verdrietelijkheden ten gevolge van den in Europa uitgebroken oorlog doorstaan en zelfs haar reisgoed in den steek gelaten te hebben, via New-York van haar uitstap naar Europa op 17 Sept. te Willemstad is teruggekeerd.

* * *

De heer S. E. L. Maduro, agent consular der Fransche Republiek, is begiftigd met de Cambodja-orde.

* * *

Ter aanvulling der vacature, ontstaan door het vertrek uit de kolonie van den heer David A. Correa, is tot lid van den Raad van Toezicht op de Koloniale Postspaarbank benoemd de heer Joseph A. Correa.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Oorlogsberichten.

De Inlandsche bladen wijden uitvoerige artikelen aan den oorlog. De „Sinar Sumatra” schrijft o.a.: Succesvol zijn negen staten, Oostenrijk, Servië, Rusland, Duitschland, Frankrijk, België, Engeland, Japan en Montenegro nu in dezen oorlog betrokken, het treurig gevolg van vredesverdragen als de triple alliance en de triple entente. Het Vredespaleis te 's-Gravenhage, waaraan miljoenen zijn ten koste gelegd, met de gift van Carnegie, bleek dus onmachtig om deze uitbarsting te voorkomen. De beste verwachtingen werden toch daarvan gekoesterd. Welk nut heeft het nog, waarom hoort men er nu niets van, heeft het nog eenige waarde nu de oorlog toch is uitgebroken? Onze innigste hoop was, dat de oorlog spoedig beëindigd mocht worden, waarvoor wel kans scheen, daar de geleden verliezen aan beide zijden o.i. zóó groot zijn, dat de oorlogvoerenden den strijd wel niet lang zouden kunnen volhouden.

Het blad vervolgt: Niet alleen in Azië, maar zelfs nu nog in Europa geldt het recht van den sterkste. Wee den zwakkeren, als de sterken in de gelegenheid gesteld worden van dit zoogenaamd recht gebruik te maken; het wordt misbruikt. Wij zien dit nu op België toegepast. Dit land deed niet naar den wil van Duitschland en Duitschland viel met zijn machtig leger in België, dat verwoest werd. Nadat het land geplunderd was, de gelden uit banken en postkantoren gerooft werden, kregen Luik, Brussel en de andere veroverde plaatsen nog aanzienlijke oorlogsschattingen te betalen. De gedachte, die velen met ons hadden, dat de oorlog niet lang van duur kon zijn, blijkt niet juist. Wij beleven nog slechts het voorspel naar het schijnt. De groote, beslissende slagen zijn nog bij lange niet geleverd, daarom kan men niet zeggen, wanneer de oorlog eindigen zal. Wie had ooit kunnen denken, dat de strijd in Europa ook in Azië zou worden gevoerd door het deelnemen aan den oorlog door Japan, dat zeker geen tijd verliezen zal om krachtig op te treden. Zijn doel is, om, zooals het heet, Kiaotsjo op de Duitschers te veroveren en het aan China terug te geven. Dit is mooi gezegd, maar..... deze oorlog zal Japan duizenden soldaten, de noodige oorlogsschepen en miljoenen yens kosten. Hoeveel precies, dit zullen wij wel later vernemen, als de oorlog geëindigd is. En zal dan Japan China niet de verplichting opleggen, om die kosten met de noodige rente te vergoeden? Het arme China zal bezwaarlijk deze kosten dadelijk kunnen betalen en zoo lang zal Kiaotsjo dan wel in het bezit van Japan blijven.

Japan maakt van den toestand in Europa gebruik om in troebel water te visschen. Als het zich slechts bepaalde tot de verovering van Kiaotsjo en niet ook andere landen tracht te grijpen, dan mogen wij tevreden zijn. Ook de belangen van Amerika in het Oosten zullen geëerbiedigd worden, heeft Japan beloofd, en met deze verklaring heeft Amerika genoegen genomen.

De verovering van Kiaotsjo zal niet gemakkelijk gaan; Duitschland is geen kwajongen, die zich door woorden laat afschrikken. De geldvoorraad bij de Duitsch Aziatische Bank te Singapore tot een waarde van 200.000 dollars zilver en 30000 dollars goud werd door de Engelsche regering in beslag genomen. Ook drie schepen van de Noordduitsche Lloyd, die in de haven van Singapore lagen, werden door hen genomen en terstond verkocht.

In Singapore waren vele handelaren, die, terstond na het uitbreken van den oorlog, de prijzen van hunne handelswaren verhoogden; maar het Engelsche bestuur greep hier dadelijk krachtig in. Een Chineesche handelaar werd deswege tot 6 maanden gevangenisstraf veroordeeld, welke straf binnen de 24 uren werd voltrokken. Het blad vindt, dat het N.-I. gouvernement hieraan wel een voorbeeld mag nemen. In de op Java en Sumatra verschijnende bladen toch kon men lezen, hoe allerwege de prijzen in de toko's gestegen zijn. Er wordt schande over gesproken. De vrees bestaat evenwel, dat door den oorlog alle verbinding met Europa kan worden afgesneden en dus geen aanvoer van nieuwe artikelen zal kunnen plaats hebben. Men verdringt zich om in te koopen en groote voorraden in te slaan. Het ligt dus voor de hand, dat de tokohouders hunne waren in prijs verhoogden. Wat zullen zij moeten doen, als zij niets meer krijgen en dus niets verkoopen kunnen? Waarvan moeten zij dan leven, de huishuur betalen, de loonen der koelies enz. 't Eind van het liedje zal zijn, dat vele toko's zullen moeten sluiten en vele koelies geen werk meer hebben. Wat een toestand zal dit zijn! Bij de Javasche Bank werden de mandours reeds ontslagen. Te Medan zijn duizenden koelies naar huis gezonden, omdat er voor hen geen werk meer was. Hoeveel duizenden zullen nog meer in geheel Indië door den oorlog benadeeld worden? Wij hebben nog niet vernomen, wat er in het belang van deze werklozen gedaan zal worden. Onder de Chineezzen zijn er ook niet weinigen, die als koelie hun brood verdienen. De Chineesche thauwkés zullen wel korte metten maken met hunne ondergeschikten, als zij voor dezen geen werk meer hebben. Kom, Chineezzen, houdt uwe pajoengs (regenschermen) gereed, voordat het gaat regenen!

Uit vrees voor oproer onder de vele koelies, die thans zonder werk zitten, hebben enkele Europeanen hunne ondernemingen in de Preanger reeds verlaten en zijn naar Batavia gevlucht. Zoo deelt de „Sinar Sumatra” mede.

Niet politiek.

In het Chineesche blad de „Perniagan” beschrijft iemand die zich A. teekent, hoe de poewasa-maand en de daarop volgende lebaran poeasa (het zoogenaamde Inlandsche nieuwjaar) een tijd van ellende en jammer zijn voor de Inlandsche bevolking, van ongeluk voor de vele menschen, die in deze maand bestolen worden. Zijn dan alle Inlanders zóó berooid, dat zij in het geheel geen geld meer hebben om 't noodige te koopen? zoo vraagt de Maleische „Pantjaran Warta” en merkt naar aanleiding hiervan op: „Zooals de waard is, vertrouwt hij zijn gasten”. Niet alle Inlanders handelen als de Chineezzen in dergelijke gevallen zouden doen, n.m. liegen en bedriegen. Op het plein te Glodok (benedenstad van Batavia) werd geconstateerd, dat het juist Chineezzen waren, die de zakken der Inlanders rolden en de horloges kaapten. Halen de Chineezzen niet dezelfde ongerechtigheden uit bij de viering van hun nieuwjaar? Zullen wij daarom beweren, dat alle Chineezzen slecht zijn? In geen geval. De „Perniagan” moest daarom zulke berichten, die haat en tweedracht zaaien, niet in zijn blad opnemen. De verbroedering wordt daardoor niet bevorderd. Trouwens zoo druk is 't dit jaar niet toegegaan. Dit

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

Moderne Kookkunst.

VERZAMELING

VAN

uitgezochte en beproefde Recepten, Opmerkingen over het toedienen der spijzen en wijnen, over het samenstellen van Menu's, opmerkingen over gereedschap, voorraad, enz.

BENEVENS RUIM

100 Afbeeldingen van Opgemaakte Schotels

EN EEN

ALPHABETISCH REGISTER

BEWERKT DOOR

FRANÇOIS BLOM,

Cuisinier te 's-Gravenhage.

BEKROOND MET DE GOUDEN MEDAILLE

op de Voedings-Tentoonstelling te Parijs 1889
en de Kookkunst-Tentoonstellingen te
Antwerpen 1889 en 's-Gravenhage
1892 en met het Eere-Diploma
op de Tentoonstelling te
's-Gravenhage 1905.

8ste veel vermeerderde en verbeterde druk.

Prijs: ingenaaid . . . . f 3.00
gebonden . . . . . - 3.50

schrijft de „Perniagan“ zelf. 't Was zelfs stil in vergelijking met overige jaren. Veel werk werd ditmaal niet gemaakt van het gebruikelijke toebereiden en aanbieden van spijzen, gebak, enz., met 't oog op de duurte van de levensmiddelen. Het afschieten van vuurwerk had ook op bescheiden schaal plaats, doordat het Hoofd van Plaatselijk bestuur verbodsbepalingen had gemaakt.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het boven gewraakt artikel van A. in de „Perniagan“ luidt verkort: De lebaran poeasa is aanstaande. De toko's te Pasar Sènèn en Pasar Baroe, die lijnwaden en andere kledingstukken verkopen, worden druk bezocht door den kleinen man; ook de winkels en waroengs (inlandsche uitstallingen), waar mertjons en petassans (voetzoekers en ander vuurwerk) te krijgen zijn, maken goede zaken. Om kleeren en petassans te koopen, moet men goed van geld voorzien zijn. Waar halen de Inlanders dit vandaan? Om in hun dagelijksche behoeften te voorzien, komen zij veelal reeds geld te kort. Langs eerlijken weg wordt het stellig niet verkregen. Zij stelen en bedriegen overal, dit schijnt voor hen de aangewezen weg. Hoeveel kippen, eieren, fietsen werden er in de vastenmaand hier en daar gemist? In hoeveel huizen werd niet ingebroken? Hoeveel horloges en portemonnaies werden niet gerold? Hoeveel voorschotten op het tractement werden niet door de meesters aan hunne bedienden gegeven? Dit alleen natuurlijk niet geen ander doel, dan om de lebaran zoo royaal mogelijk te vieren. Naar mijne overtuiging, schrijft A., brengt de lebaran niemand zegen aan, integendeel veroorzaakt overal moeite en zorg, berokkent veel schade en verlies aan honderden menschen.

De Javaan door den Chinees beoordeeld.

Komt ge in de dessas — alzo de „Bintang Soerabaja“ — en hoort ge daar den Javaan spreken over den vooruitgang en de ontwikkeling van het Javaansche volk, over het aandeel, dat de Sarikat Islam hierin heeft, dan zult ge met mij moeten lachen om dien eigenwaan, want eensgezindheid en het gemeenschappelijk overleg zijn bij de Javanen nog ver te zoeken. Zij hebben nog veel leiding noodig, want zij staan nog stokstijf in hunne oude ideeën. Hoeveel toko's werden er niet in den laatsten tijd voor en door hen opgericht. In den aanvang ging 't goed, maar al spoedig gingen de meesten achteruit en moesten hunne matten oprollen. Wat is hiervan de reden? Zij hebben van overleg, zuinigheid en berekening nog geen flauw begrip, zijn daarom voor den handel geheel ongeschikt. Als zij kunnen lezen en schrijven in het Maleisch en in het Hollandsch, dan denken zij, dat zij met die kennis op de scholen opgedaan, reeds de noodige geschiktheid voor alle intellectuele leven bezitten. Veel ontbreekt ook nog aan hun karakter, o.a.: standvastigheid, eerlijkheid en goede trouw.

S. I.-manieren.

Hetzelfde blad discht het volgende verhaal op:

In de dessa Kaligoeng, ergens onder Soerabaja, woont een Inlander, die, toen hij nog geen lid van de S. I. was, de onderdanigheid en beleefdheid in persoon was, zoowel tegenover de ambtenaren en het dessahoofd, als tegenover andere menschen. Nauwelijks lid van de S. I. geworden, gaf hij te kennen, dat hij geen gewone Inlander meer was en ook niets meer met het dessahoofd te maken had. Op zekeren dag liet de loerah (het dessahoofd) hem bij zich komen, omdat hij achterstallig was in de betaling zijner belastingen. Hij kwam, maar nam een zeer brutale houding aan, zeggende, dat hij niets met den loerah te maken had en de belasting wel direct bij den ondercollecteur of Algemeenen Ontvanger betalen zou. De loerah maakte zich boos en joeg hem weg, waarop hij eenige S. I.-mers uit de omliggende kampongs ten getale van 40 bij elkaar riep en met hen naar het huis van dat dessahoofd toog, en daar alles kort en klein sloeg. De loerah heeft hiervan natuurlijk een justitiezaak gemaakt. Dit is al weer een bewijs, hoe onontwikkelde lieden, die geen begrip hebben van de bedoelingen der S. I., zich buiten het dessaverband gaan achten.

De S. I. vereniging van Soerakarta schijnt moeite te hebben om de contributies der leden geïnd te krijgen. In de laatst gehouden bestuursvergadering, mede bijgewoond door alle kringleiders, te zamen een honderdtal personen, werd kennis gegeven: 1o. dat de vereniging als rechtspersoon was erkend, 2o. dat de contributie per lid f 1.— 's jaars zou bedragen en dat deze bij payementen van f 0.25 kon worden voldaan. Men was 't er wel over eens, dat de contributies vlot betaald moesten worden, maar over de wijze van inning waren de aanwezigen en vooral de kringleiders niet van hetzelfde gevoelen. Er waren er, die vermeenden, dat de commissarissen en het bestuur zelf er op uit moesten om de gelden binnen te krijgen, anderen, dat de kringleiders daarmee belast moesten worden. Kwitanties moesten in elk geval uitgereikt worden. En zoo kwam men er toe te bepalen, dat in enkele kringen de voorzitters de inning op zich zouden nemen en in andere de commissarissen zich er mee zouden belasten. In elk geval is er geld noodig om de zaken gaande te houden. Ook werd voorgesteld om de toekenning van rechtspersoonlijkheid met een feest te vieren. Dit voorstel werd echter niet aangenomen; het meerendeel was van oordeel, dat eerst de kas goed van geld moest zijn voorzien, alvorens een feest kon worden gegeven. Door eene algemeene vergadering kon aan die rechtspersoonlijkheid ook wel meerdere bekendheid gegeven worden.

Een Avondcursus.

Als toelichting op de betrekkelijke advertentie, schrijft de „Pewarta Soerabaja“, dat in het gebouw van de Tjong Hwa Hak Tong te Bibis (hoofdplaats Soerabaja) sedert eenigen tijd een avondcursus gegeven wordt, uitgaande van de schoolvereniging Hwa Ing Sok Sing Sia en waar Chinezen des avonds na afloop van hun dagtaak les kunnen krijgen in de Chineesche (Tjing Im) en Engelsche taal van uitstekende en goed betaalde leermeesters. Aan het hoofd van dezen cursus staat de heer Yap Ing Ching, die gestudeerd heeft aan de hoogeschool te Peking en nu ook onderwijzer is aan de Tjong Hwa Hwe Kwan school te Soerabaja, voorts de welbekende heer Tan Ping Tjiem. Behalve deze twee zijn nog andere onderwijzers aan dezen cursus verbonden. Het lesgeld bedraagt slechts f 2.— in de maand, waarvoor men drie keer in de week des avonds les krijgt.

Van Vreemde Koloniën.

Portugeesch Oost-Afrika.

Hoe weinig geschikt de nazaten van Alfonso d'Albuquerque zich betoonen in de ontwikkeling van hun koloniaal bezit, blijkt uit den economischen toestand van Portugeesch Oost-Afrika. Alhoewel thans het geheele gewest overdekt is met een net van militaire posten en daardoor orde en veiligheid in dit uitgestrekte gebied worden verzekerd, nam de binnenlandsche handel niet toe, doch beperkte de handelsbeweging als van ouds zich tot de kustplaatsen. Men vindt er noch landbouw, noch mijnbouwondernemingen van Europeanen en het Engelsch kapitaal, dat zich een tijd lang voor de kolonie heeft geïnteresseerd, schijnt zich te hebben teruggetrokken. Alleen valt toename van de scheepvaart onder Engelsche vlag te constateeren.

De uitvoer, bestaande uit aardnoten, caoutchouc, mais, zout en mangrovebast, gaat de laatste jaren bestendig achteruit en nam af van 1.5 miljoen gulden in 1909 tot ± 1.1 miljoen gulden in 1912. De invoerwaarde steeg in dezelfde periode van 1.68 miljoen gulden tot 2.35 miljoen gulden. Dit laatste is een gevolg van de verhoogde koopkracht der bevolking, veroorzaakt door de uitbetaling in de Portugeesche kolonie van de spaargelden der uit Transvaal terugkomende mijnwerkers. Dat dit bedrag niet gering is, blijkt uit de uitbetaling van 78000 gulden alleen in 1912.

De stichting van Bizerta.

In 1883 begaven zich de Lesseps en de ingenieur-aannemer Abel Couvreur naar Tunis, om het plan, ten Zuiden van Tunesië een binnenzee te vormen, in overweging te nemen. Bij dit bezoek werd Couvreur getroffen door de buitengewoon gunstige ligging van Bizerta voor een militaire en handelshaven. Hij bood bij aankomst te Tunis den gouverneur een schets aan van de door hem gedachte haven en vroeg daarvoor concessie. Het Fransche en het Tunesische gouvernement hadden zeer goed begrepen welk nut men van Bizerta kon trekken uit een militair en handelsoogpunt. Gelegen halverwege tusschen Gibraltar en Port Saïd is Bizerta de aangewezen plaats tot aanvulling van den kolenvoorraad der naar Indië varende Engelsche stoomers, beter dan Malta, dat meer uit den weg ligt en dat bovendien slechter haven is. Ook in militair opzicht is het bewonderenswaardig gelegen; het beheerscht alle zeeroutes in de Middellandsche Zee, want oorlogsschepen, die van het eene naar het andere bekken willen, moeten of door Straat Messina of onder schootsafstand van de kanonnen van Bizerta voorbij. Aan de Fransche vloot biedt zij een veilige schuilplaats, waar deze anders, om Toulon te bereiken, de door den Noord-Westelijken wind in het Westelijke bekken soms hooge zee zou moeten trotseeren. Doch het mooie plan kon geen voortgang vinden, omdat Engeland en Italië protesteerden. Italië vreesde zelfs voor een Fransche invasie via Sicilië en Napels. Deze diplomatieke moeilijkheden werden uit den weg geruimd door eerst een handelshaven te doen bouwen door eene particuliere maatschappij op eigen risico. Deze taak werd aanvaard door den heer Couvreur met zijne medewerkers Hersent en Lesueur. In 1891 aangevangen, was het werk in 1895 voltooid voor een bedrag van 26 miljoen francs. Een kanaal van 100 M. breedte verbond toen het 120.000 H.A. groote meer met de baai. De ingang tot dit kanaal werd beschermd door twee golfbrekers, die een buitenhaven van 120 H.A. oppervlakte vormen. Een transbordeur vormde voor rijkhuizen en voetgangers de communicatie tusschen Bizerta ten Noorden en Tunis ten Zuiden, terwijl Bizerta door een spoorweglijn naar Boue is verbonden met het spoorwegnet van Algiers en Tunis. Toen de handelshaven gereed was, had de Fransche diplomatie intusschen de bezwaren tegen de inrichting tot oorlogshaven weten te overwinnen en begon de Fransche regeering er een maritiem station van te maken o.m. door het kanaal op 240 M. breedte te brengen, door de buitenreef af te sluiten door een steenen deur, evenwijdig aan het strand, die binnenvarende schepen dwingt den kustbatterijen hun breede zijde te toonen, enz. Het spreekt vanzelf, dat de haven goed geoutilleerd werd; voor de grootste pantserschepen vindt men er droogdokken, terwijl door middel van steigers en kaden, kolendepôts zoowel voor oorlogs- als handelsvaartuigen, is gezorgd. Bizerta, eertijds een Turksch stadje van 1800 inwoners, waaronder 3 Europeanen, telt thans 20000 inwoners. De watervoorziening is er uitstekend. Een wekelijksche stoomvaartverbinding met Frankrijk en een dito met Tunis en Algiers en voorts een maandelijks-

Venduhuis „Die Haghe“ Scheveningsche Veer 21 DEN HAAG.

Alle dagen gelegenheid tot inbrengen van goederen.

Veilingsconditie: Men betaalt 4 pCt. van de ten verkoop ingezonden goederen.
DE DIRECTIE.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Kleermakerij UNICUM

Hofspui 10 (5de Huis van af de Lange Poten.) DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN

VERMAKEN

MODERNISEEREN

OPNIEUW VOEREN

OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers

STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)

van Dames en Heerenkleding.

Bekwame werkliden, 1e kl. Dames en Heeren Coupeurs

UNICUM bepaalt den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.

ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

LIESKER

Frederikstraat 163

Valkenboschpl. II^d

DEN HAAG.

COMESTIBLES

KOLONIALE
WAREN

INDISCHE
INGREDIËNTEN

A. ASSENBERG,

Prima kwaliteit
GUMMIHAKKEN.

Schoenmaker,

Diverse soorten
CREAMS, VETERS, enz.

Columbusstraat 73, Den Haag.

Levert voor billijke prijzen SOLIED en NET WERK.
Vlugge bediening.

Reparatiewerk wordt op verlangen gehaald
en thuisbezorgd.

N.B. Prijscourant op aanvraag verkrijgbaar.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.

Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

sche verbinding per stoomer met het moederland, maken het verblijf er voor vreemdelingen zeer dragelijk. De invoer steeg van 43320 ton in 1900 tot 109548 ton in 1911; de uitvoer van 6776 ton in 1900 tot 36374 ton in 1911. In laatstgenoemd jaar was de waarde van den invoer 4.691.500 francs, die van den uitvoer 3.917.600 francs. Als oorlogs- en tusschen- of noodhaven alleen kan Bizerta echter niet bestaan. Daarom heeft men het door middel van een spoorweg verbonden met Beja, een rijke landbouwstreek en wil men het tot afvoerhaven maken van het rijke mijngebied Ouenza in Algiers, waar rood hematiet van hoog ijzergehalte en uitstekende hoedanigheid wordt gevonden. Alhoewel de terreingesteldheid den aanleg van laatstgenoemde spoorweg aanbeveelt, is Algiers nauwer op de uit den afvoer te verwachten voordeelen en tracht het eene verbinding met Boue te krijgen, al zal deze duurder worden. Voor het groote belang, dat Frankrijk heeft bij de ontwikkeling van Bizerta, is men daar bind.

Djibouti en Abessinië.

Een andere kleine Fransche kolonie, die van groote, zij het niet zoozeer internationale, beteekenis, staat te worden, is Obock met de hoofdplaats Djibouti. Dit, tegenover het Engelsche Aden, zeer nabij de straat van Bab el Mandeb en Perim, gelegen protectoraat, leidde tot dusver een vrij droomerig bestaan. Doch ziet, ondernemende Franschen wisten van den negus van Abessinië concessie te krijgen tot den aanleg van een spoorweg Djibouti-Addis Abeba en nu is alles in de weer om de haven te verbeteren als straks, naar men hoopt, in 1916, de 830 KM. lange spoorweg zal worden geopend.

Het protectoraat is slechts 18000 KM². groot. De baai van Tadjarra, onderdeel van de golf van Aden, dringt het land een 90 KM. diep binnen en deelt het protectoraat als het ware in twee gelijke deelen. Door haar geografische ligging in het Noorden van den Indischen Oceaan en in de nabijheid van de straat van Bab el Mandeb, kan zij tot een prachtige en veilige oorlogshaven worden ingericht. Ook is de overzeesche handel er reeds beduidend en bedroeg de invoer in 1912 9.87 miljoen frs., de uitvoer 12.4 miljoen frs., zij het meerendeels niet uit Frankrijk of zijne koloniën. De spoorweg in aanbouw zal den economischen toestand van Zuid Abessinië niet weinig verbeteren, waarvan natuurlijk vooral Djibouti zal profiteren. De kolonie trok uit eigen middelen uit een bedrag van 18 miljoen frs. voor verbetering van de haventoevanden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Iets over diamanten.

De Borneosche diamanten, die vooral in de omstreken van Martapoera gevonden worden, zijn in den regel niet van zuiverste water en de waarlijk fraaie gesteenten, daar zelden gevonden, worden dikwijls door onhandig slijpen verknoeid. Daar te Martapoera slijpt men niet alleen, maar daarenboven vaak hoogst schadelijk, zoodat veel van den omvang en dus ook van de waarde van het gesteente verloren gaat.

Men biedt ook op Borneo veel gesteente te koop van weinig waarde, dat is eigenlijk een afval van de Zuid-Afrikaansche diamantvelden, een afval die over Java zijn weg vindt naar Bandjermasin.

De Borneosche diamanten worden het best en het voorkeftigst door kenners ruw gekocht, en dan verder niet te Martapoera, maar elders geslepen.

Onlangs werd van het „Soer Hbl.“ een interessant schrijven gezonden over de diamanten van Borneo door den correspondent van dat blad te Bandjermasin, waaraan wij het onstaande ontleenden.

Doeh zie hier nu eenige gemakkelijke teekens, waardoor men in het dagelijksch leven echte diamanten van valsche kunnen onderscheiden. Wij vonden deze aangegeven in de laatste nummer van „Le Pelerin“.

De facetten van echte diamanten zijn in den regel niet regelmatig afgeslepen als bij de valsche, omdat deze gesteente met de grootst zorg moeten worden afgewerkt, daar de lichtstralen onregelmatig breken.

Een echte diamant kan niet gevild worden en een valsche maakt daarop geen strepen. Het tegenovergestelde plaats bij valsche.

Werp een diamant in een glas of kom met water vol, de echte blijft in het water schitteren maar de valsche wordt in het water dof.

Indien men door een echten diamant naar een zwarte op een wit papier kijkt, ziet men de zwarte plek duidelijke plek blijft scherp geteekend. Is het gesteente echter dof of van minder goede kwaliteit, dan is de zwarte plek minder scherp omlijnd en dikwijls ziet men dan in plaats van één, meerdere van die plekken op het papier.

Een enkele druppel water geworpen op een echten diamant behoudt de bolvormige gedaante, maar op een valschen steen verspreidt zich het water dadelijk.

Werp een of ander zijn voordeel mee doen. (Java-Post).

Traub-laboratorium.

Het „Naturwissenschaftlich Wochenschrift“ van 13 Septemb. bevat een korte, maar in warmen toon gestelde beschrijving van het Traub-laboratorium in Buitenzorg. Daarin wordt gemaakt van de tegemoetkomende wijze, waarop gedurende een reeks van jaren Duitsche onderzoekers in Indië ontvragen en de schrijver geloofd, dat zij allen Java een oprecht gevoel van dankbaarheid hebben verlaten en de groote achtting koesteren voor den idealen zin der Nederlandsche regeering, „die in der sorgsamen und opferigen Pflege ihres „Lands Plantentuin“ an der Spitze der Nationen mit überseeischen Kolonien steht“ (N. R. Ct.)

Het Melaatschen-gesticht „Bethesda“.

Onder den titel van „Stemmen uit Bethesda“ werd het verslag van het Melaatschen-gesticht „Bethesda“ in Sumatra uitgegeven. We ontleenen, aan de hand van de „Ned. Tijdschrift“, daaraan het volgende.

De inrichting heeft zich uitgebreid door den aanbouw van

twee nieuwe blokoningen en één arbeiderswoning. Er zijn nu tien plaatsen meer beschikbaar.

Bij deze blokoningen is een groot waterreservoir aangebracht en cementwegen loopen er langs. Aan dezen arbeid hebben ook de mannelijke verpleegden mee gedaan, behalve dan degenen, wier lichamelijke toestand daarvoor een beletsel was. Door hen werd het metsel- en schilderwerk verricht, hetgeen niet alleen een besparing van kosten met zich heeft meegebracht, maar ook in alle opzichten goed was voor hen zelf. Arbeid is voor de verpleegden zoo goed. Het is maar de vraag welke arbeid.

Wat op Bethesda gemaakt wordt, kan niet daarbuiten verkocht worden, zoodat de arbeidskeuze altijd zeer beperkt blijft. Dat is een moeilijke quaestie, waaromtrent het Bestuur nog steeds naar een betere oplossing zoekt.

De vroegere directeur, de heer Bernhard, is met zijn gezin naar Europa vertrokken. In zijn plaats is gekozen de heer J. W. C. Claussen. Een feestelijke dag was in 1913 als gewoonlijk de verjaardag van de Koningin. Dubbel feestelijk, omdat aan Zuster Philippine de gouden medaille van Oranje Nassau werd verleend. Verjaardagen van de verpleegden en andere ongewone gebeurtenissen worden steeds vriendelijk en opgewekt herdacht. Kerstfeest werd gevierd bij den door H. M. de Koningin voor dat doel gezonden dennenboom.

Begin 1913 waren er op Bethesda 51 zieken, n.l. 19 mannen, 22 vrouwen, 6 jongens en 4 meisjes. Twee mannen en een vrouw overleden en acht nieuwe patiënten kwamen er in den loop van het jaar bij. Onder de overledenen was een 80-jarige patiënt, die 45 jaar lang lepreus is geweest en de laatste zeven jaren op Bethesda gewoond heeft.

Bethesda ligt daar — ver van de stad — oogenschijnlijk als een stil vriendelijk dorpje. De rust, die er ligt over het geheel, de nette vertrekken, de welverzorgde kleding der verpleegden, dat alles wekt bij den oppervlakkigen bezoeker niet direct de gedachte van lijden op.....

Het lot der melaatsen is, zij kunnen niet leven en niet sterven. Heel langzaam kwijnt hunne kracht weg. Gemiddeld bedraagt de duur der ziekte 10—20 jaren; maar het komt ook voor, dat sommigen, die eerst op mannelijken leeftijd door de ziekte aangetast worden, de bezwaren daarvan tot in het 70—80ste levensjaar moeten ondervinden.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van de October-aflevering: In Memoriam G. K. B. Agerbeek, door W. F. Kroon. — Aanpassend volksonderwijs in de residentie Menado, door T. F. Viersen. — Het koppensnellen bij de volken in den Oost-Indischen Archipel (vervolg), door Th. Volmering. — Naar aanleiding van de Bestuursreorganisatie, door S. de Graaff. — Een herzien en bijgewerkt Java, door Paul Ekhard. (Bespreking van J. Chailley-Bert. Java et ses habitans. 4e druk). — Onderwijs voor Mohammedanen in Britsch-Indië, door J. H. Abendanon. — De Indische begroting voor 1915. — Een schoone droom, door W. J. Ketjen. — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbech en Ch. P. J. Blok. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Aanteekeningen betreffende de begroting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1914. — Boekbespreking.

Jan van Riebeeck's grafsteen.

Het Aug. Nr. van „Tropisch Nederland“ bestaat grootendeels uit Inlandsche persoverzichten; verder geeft het een opstel over „Baren en oud-gasten“, eene beschouwing over het zgn. „klein-ambtenaars-examen“ te Batavia en een artikel over Jan van Riebeeck's grafsteen, welke door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen is afgestaan aan het Zuid-Afrikaansch Museum. De ongenoemde schrijver vindt deze schenking, waarover nog al veel is geschreven, o.a. in „Neerlandia“, gemotiveerd omdat het bezit van dien steen voor Indië van heel weinig belang was.

O.m. zegt schr.: „Men zou moeite hebben om het te gelooven, als men het niet zwart op wit voor zich had gezien; verscheiden personen, en daaronder van wie men dat in de laatste plaats verwacht zou hebben, hebben klaarblijkelijk den Gouverneur-Generaal Abraham Van Riebeeck met zijn vader verward en gemeend, dat de Gouverneur-Generaal en de stichter van de Kaap één en dezelfde persoon waren. Deze verwarring, die aan de debatten den komieken kant gaf, maakt het verklaarbaar, dat er van Jan van Riebeeck's belangrijkheid speciaal voor Indië zoo hoog is opgeveven.“

Want men moge over Jan's verdiensten in zijn betrekking te Batavia denken zooals men wil, dat deze eenigermate zouden kunnen opwegen tegen het belang van zijn stichting aan de Kaap kan toch moeilijk beweerd worden. Zijn groote daad, datgene wat hem vooral tot een historisch belangrijk persoon maakt, is toch juist, dat hij de grondlegger was van een Nederlandsch Zuid-Afrika; aan de Kaap is zijn naam onafscheidelijk verbonden, terwijl het betrekkelijk toevallig is, dat hij te Batavia, en niet ergens anders, overleed en werd begraven. Ongetwijfeld heeft de Directie van het Bataviaasch Genootschap zich op dit standpunt geplaatst, toen zij tot de schenking besloot, en de groote ingenomenheid, waarmee die gift in Zuid-Afrika is begroet tegenover de geringe belangstelling, die de steen te Batavia genoot — een belangstelling, die, gelijk het meer gaat, eigenlijk pas ontwaakte, toen men bang was het stuk te verliezen — bewijzen, dunkt ons, dat zij juist gezien heeft. Tegenover de ook in deze zaak gehoorde opmerking, dat men den steen gaarne had afgestaan aan een onafhankelijk Zuid-Afrika, doch niet de grafzerk van den Nederlander Van Riebeeck wilde prijsgeven voor een vreemde kolonie onder een bestuur, dat naar vermogen Van Riebeeck's werk, voor zoover dat Nederlandsch was, tracht ongedaan te maken, gelde, dat juist het feit, dat Zuid-Afrika zoozeer prijs blijkt te stellen op deze herinnering aan zijn stichter, een bewijs is dat het zich zijn Nederlandsche afkomst bewust wil blijven“.

Indisch Militair Tijdschrift.

Het Augustus-Nr. bevat o.a.: De strijd om kustversterkingen in de moderne krijgsgeschiedenis, door J. Dormaar. — De zware batterijen der nieuwste groot-slagschepen of super-dreadnoughts, door A. J. Gooszen. — De barisan-korpsen op Madoera in verband met eene toekomstige Inlandsche militie als legerreserve, door H. E. G. Granpré Molière. — Patrouillezorgen (vervolg), door Pelgrim. — De keuken- en filterwagens in de praetijk, door J. A. Fleischer. — De meening van Sir Percy Scatt over onderzeeërs. — Van vreemde legers. Enz.

De Macedoniër.

In het 1 October-Nr. publiceert de heer H. Dijkstra het eerste gedeelte van „Een Zendingsgids voor predikanten en onderwijzers“. De H.H. Ruttink, Borst en Iken geven opmerkingen naar aanleiding van het artikel van Ds. L. Tiemersma: Wat is de oorzaak van den huidige toestand der Zending op West-Java.

De Indische Mercur.

Voornaamste inhoud van No. 40: Overzicht van de riet-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

TOKO BOGOR,

Suezkade 122b.

Telefoon Haag 3472

SPECIAL ADRES voor de beste Indische Ingrediënten.

Ontvangen prima kwaliteit GOELA DJAWA.

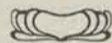
UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma

T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren

verkrijgbaar:

De Indische Rijsttafel.

Recepten van een Indisch Kokki.

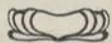
BEWERKT VOOR HOLLAND

DOOR

FRANÇOIS BLOM,

Schrijver van „De Moderne Kookkunst“.

3DE DRUK.

Prijs: ingenaaid . . . f 0.75

FABRIEK VAN GESCHILDERDE MEUBELEN

- G. J. LAMERS -

Prinsegracht 114, Den Haag.

Levert direct aan particulieren alle soorten MEUBELEN, tegen fabrieksprijzen. . . . .

WIJNHANDELAAR.

DISTILLATEUR.

LIKEURSTOKER.

HERDERSTRAAT 24, - DEN HAAG.

Fabriek: OOG IN 'T ZEILSTRAAT 85-87.

STELREGEL: TELEFOON 839.

Prima Kwaliteit. :: Billijke Prijzen.

Modelhuis

SWEELINCK

COMPLETE MEUBILEERING

Speciaal adres voor Repatriërenden

Sweelinckplein 46 - - Den Haag

JOH. J. RIJPSTRA & Co

suikerindustrie in de verschillende landen van productie, gedurende de laatste 5 jaar, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — Driemaal dwars door Sumarta en zwerftochten door Bali, door H. van Kol, besproken door J. C. van Eerde. — Jutekultuur in Bengalen. — De gesloten overeenkomst tusschen kinaplanters en kininefabrikanten. — De handel in de gefedereerde Maleische Staten in 1913. — Kultuurberichten (Heveaziekten. — Dertig jaren kinacultuur. — Iets over klappercultuur. Enz.). — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Eigenaardige huwelijksgebruiken.

Welke eigenaardige huwelijksgebruiken sommige volkeren, waaronder verre van onbeschaafde, er op nahouden, leert eene mededeeling in de April-aflevering van het Eng. tijdschrift „Man“: In Britsch-Indië kan een minnend paar maar niet ten allen tijde in het huwelijksbootje stappen. Uit zuinigheid sluit men bij sommige stammen slechts om de 10 of 15 jaar huwelijken, maar van dat gunstige moment wordt dan ook gebruik gemaakt om al wat meisje is boven de 7 jaar uit te huwelijken. Andere stammen huwen om de 9, 10 of 11 jaren; nog andere eischen periodes van 12, 15 en 24 jaar. In Burma huwt men alleen als zeker hoog personeel het dorp bezoekt. Die periodes houden natuurlijk ook verband met het bijgeloof omtrent gunstige of minder gunstige tijdstippen. Men huwt slechts als de horoscoop getrokken is en gunstig blijkt te zijn. Oorspronkelijk koos men speciale maanden om te huwen, meestal na afloop van alle landbouwwerkzaamheden; thans houdt men hiermede minder rekening. Alleen is het verboden te huwen in de maand van geboorte of in een even jaar van zijn leeftijd, dan wel binnen twaalf maanden na den dood van een verwant, terwijl aan den oudsten zoon of de oudste dochter speciaal verboden is te huwen in de maand jaishita.

Dat het geboortecijfer tengevolge dezer gebruiken sterk achteruit gaat, behoeft geen verwondering te baren. Intusschen is men reeds begonnen middelen aan te wenden om aan dit bezwaar tegemoet te komen. De zoogenaamde kinderhuwelijken, waarbij de samenleving wordt uitgesteld tot partijen volwassen zijn, bieden reeds een welkom middel aan. Verder is men doende de lange termijnen zooveel mogelijk te bekorten, terwijl in Burma de bovengenoemde hooge autoriteit veelvuldig op reis gaat, ten einde de gelegenheid tot huwen zooveel mogelijk te vermeerderen. Een groot bezwaar, dat moeilijk zal zijn te ondervangen, is de tegenzin, die de mannen in Burma tegen het huwelijk hebben; zoozeer zelfs, dat de bruijom soms met geweld naar zijn bruidje moet worden gevoerd.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West“, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften, en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra-Post; De Sumatra-Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Bandelier; De Banier; De Ind. Gids; De Vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Handelsberichten v. h. Min. van Landbouw; Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Tijdschrift der Mij. voor Nijverheid; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat; Archief v. d. Suikerindustrie in Ned.-Indië; Brochures, enz.

Ingezonden.

Cöln, 29 Sept. 1914.
Ubierring 45.

Aan de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad „Oost en West“, 's-Gravenhage.

Sehr geehrte Redaktion!

In No. 39 Ihres geschätzten Blattes ist unter dem Abschnitt „Van Vreemde Koloniën“ auch von Deutschland die Rede. Es wird erwähnt, dass es, auf die Beschuldigung unverantwortlicher Grausamkeiten in Belgien, mit dem Hinweis auf die Taten der Gegenpartei in verschiedenen überseeischen Kriegen geantwortet habe. Wäre das in dieser Form richtig, so würde es zutreffen, was in Ihrem Blatte angedeutet ist, dass eine Verteidigung, die mit Greuelthaten andrer zu argumentieren sucht, einem Schuldbekentnis gleichkommt. Aber wo in aller Welt hat sich Deutschland mit solchen Argumenten verteidigt? Der Hinweis auf die in früheren Jahren übersee begangenen Greuel der Gegner ist, wo er erfolgt ist, doch nur geschehen, um deren durch und durch unehrliches Gebahren zu brandmarken, das anderen Nationen Handlungen vorwirft, vor denen man sich selbst niemals gescheut hat. Das, was Deutschland in Belgien getan, bedarf keiner weiteren Verteidigung, da sich die belgische Bevölkerung, um einen ethnologischen Vergleich zu gebrauchen, gewissermassen schlimmer als Kopffäger benommen und damit jeden Anspruch auf Geltung und Behandlung als zivilisierte Nation verloren hat.

Es sollte mich freuen, wenn Deutschland in Ihrem geschätzten Blatte durch Aufnahme dieser Zeilen Gerechtigkeit widerfahren würde. Seine Ehrlichkeit, die nur die Tatsachen sprechen lässt und nichts beschönigt, sondern auf des unparteiische Urteil des Welt baut, hat dem Lügen-gewebe und der Scheinheiligkeit der Gegner gegenüber sowieso einen schweren Stand. Ist es wirklich etwas anders als Heuchelei, wenn England und Frankreich, die die Haager Konventionen auf Schritt und Tritt verletzen, nicht zum wenigsten den Niederlanden selbst gegenüber, gerade in dieser Zeit neue Friedensverträge unterzeichnen? Ihnen sind sie doch nur so lange heilig, als sie ihnen vorteilhaft erscheinen. Die Welt wird um so mehr Frieden haben, als diese Perfidie erkennt und dadurch von vornherein zur Wirkungslosigkeit verurteilt wird.

In vorzüglicher Hochachtung

(w.g.) Prof. Dr. W. FOY,

Direktor v. d. Rautenstrauch-Joest-Museum
(Städtisches Museum für Völkerkunde).

Den 29 Sept. 1914.

An die Redaktion des Kolonial Weekblad!

Als Tochter meines Vaters, der 25 Jahre als Offizier in niederländisch-indischen Dienste gestanden u. für Tapferkeit den Militären Willemsorden sich errungen, als Deutsche, die ihre Kindheit in Holland verlebte u. durch viele herzliche, freundschaftliche und verwandtschaftliche Beziehungen mit diesem Lande verbunden ist, drängt es mich auf ein Artikel im Kol. Weekblad vom 10 Sept. 1914 einiges zu erwidern.

Auf das kindische Friedensgespräch des Herrn Dryver in einer Zeit, wo ganz Europa sich windet unter den direkten oder indirekten Folgen dieses schrecklichsten, grausamsten Krieges, den je die Welt geschaut hat, sind Sie wohl etwas ein gegangen, haben aber doch das Unsinnige dieser Vorschläge ins rechte Licht gerückt. Mit Ehrenwort solle jeder erklären, dass er gegen den Krieg ist. Was bedeutet heute noch ein Ehrenwort? Sasanow hat auch dem deutschen Gesandten in Petersburg das Ehrenwort gegeben, dass Russland nicht gegen Deutschland mobilisiere, und wie lange Russland sich vorbereitet auf den Ueberfall, erhellt doch aus der Tatsache, dass bei den Schlachten in Ostpreussen Regimenten aus Irkutsk mitgekämpft.

Aber der neutral sein sollende Artikel Ihres Blattes gebt mir denn doch Anlass zu einigen Erwidern.

1. Zunächst stellen Sie betreffs des Gebrauchs schwarzer Truppen den französischen Standpunkt dem deutschen gegenüber. Vom ethischen Standpunkt oder von dem des Europäers, der weissen Rasse ist doch nur eine Stellungnahme möglich. Ich gebe zu, dass das volkarme Frankreich aus Notwehr gehandelt, genau, wie wir aus Notwehr die Belgische Neutralität gebrochen, was sonst Frankreich getan haben würde, wenn wir ihm die Zeit dazu gelassen. Zu Punkt 1 wagen Sie vor lauter Neutralität Ihre Meinung gar nicht auszusprechen. Sind Sie vielleicht auch voll Bewunderung für das englisch-japanische Bündnis? Das kann sich auch noch mal gegen Ihre schönen Sunda-inseln richten, um so mehr, da sie ja seit Jahren mit einem Netz japanischer Spione überzogen sind.

2. Ist das so gewiss mit den 60.000 Nordamerikanen, die Kanada zu den Diensten angeboten? Nach dem Verhältnis Kanadas zu den Vereinigten Staaten zum mindesten nicht wahrscheinlich. Die Nachricht ist ja durch den englischen Kabel übermittelt, was der bisher in die fernsten Länder gelogen dürfte Ihnen doch auch bekannt sein. Meine cousine Deutsch-amerikanerin, ist aus Anlass des Krieges als Pflegerin herüber gekommen. Anfang August glaubte man in New-York nicht anders, als dass Köln u. Düsseldorf in Grund u. Boden geschossen, die Rheinprovinz vernichtet u. Deutschland verarmt u. ausgehungert.

Wenn Sie zum Schluss anführen und den Anruf des Vorsitzenden des Deutschen Kolonialvereins heranziehen, und behaupten, dass sogar derjenige, der den Krieg erklärt, glaubt ein Friedensbegünstiger zu sein und nur gezwungen den Frieden gebrochen hat, so geht daraus, wenn auch etwas versteckt, hervor, dass Sie Deutschland für das Land halten, dass den Frieden gebrochen, dass dieses unsagbare Elend über Europa gebracht. Da scheinen Sie denn doch die Vorgeschichte dieses Krieges wenig zu kennen, u. ich wundere mich in einer holländischen Zeitung von den ruhigen, gebildeten Holländern ein solche oberflächliche Auffassung zu finden. 44 Friedensjahre reden einde deutliche Sprache, dass das deutsche Volk den Frieden gewollt u. gehütet hat. Wenn der Friedenszar Nikolaus, dessen einzige kriegerische Heldentat bisher darin bestand, den Namen Petersburg (Erinnerung an deutsche Kulturarbeit!) in Petrograd um zuwechseln, während er mit unserm Kaiser telegraphisch um Beilegung des Konfliktes verhandelte, seine Analphabeten und Wudkitrinker gegen unsere Ostgrenze mobil zu machen, so war es höchste Zeit durch eine offene Kriegserklärung diesem hinterlistigen Doppelspiel ein Ende zu bereiten. Englands Politik als „Beschützer“ kleiner Staaten mag Ihnen aus Ihrer eigenen Geschichte wohl bekannt sein. Durch Waffen — u. Munitions — schmuggel hat es ja auch seine schützende Hand über die Adjinesen jahrzehntlang gehalten u. viel tüchtiges holländisches Blut ist geflossen, bis Nordsumatra Ruhe bekommen. Mit dem englischen Kabel, das seine verlogenen Nachrichten in die fernsten Kolonien trägt, hat es eine noch grössere Macht in Händen als mit seiner Marine, die bisher sich hauptsächlich auf den Seeräuberkrieg in optima forma beschränkt.

Vor diesem England scheinen Sie eine ungeheure Angst und auch Bewunderung zu haben, denn sonst würden Sie gelegentlich aus Ihrer neutralen Objektivität herausgehn, eine freie Meinungsäußerung, worauf sonst Holland so stolz war, wäre ja noch kein casus belli. Dass jedes Land so lange neutral bleibt, als es mit seiner Ehre als Volk vereinbar ist und sich nicht unnötig in dieser Völkermorden stürzen will, ist sehr verständlich, aber der Geist, in dem dieser Artikel in seiner gewundenen, versteckten Art geschrieben, is jedenfalls weit entfernt von dem Geist, der Ihre Vorfahren aus dem 16. und 17. Jahrhundert beseelte. Dass es aber auch heute noch Holländer gibt, die mutig die Lage ihres grössern germanischen Bruders würdigen und bewundern, geht aus der Haltung eines holländischen Universitätsprofessors in Berlin hervor, der für das Kriegsjahr auf die Hälfte seines Gehaltes verzichtet u. aus dem Schreiben einer älteren, sehr bedeutenden pensionierten holl. hohen Offiziers, der mir erklärte, seit diesem Weltkrieg stände er „met hart en ziel“ auf deutscher Seite. Schliesslich ist es ja auch gleichgültig für uns, ob ein neutrales Volk vor lauter Angst sein besseres Ich verleugnet.

Hier bei uns is der Geist aus dem Jahre 1813 wieder erwacht, die Enkel sind ihrer Ahnen würdig und der Geist Kants und Schillers, der Geist der Pflichterfüllung und der

M. VISSER,

voorb. A. J. RODBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

DRUKKERIJ TEN HAGEN

Door vakkundige behandeling prima drukwerk

N.V. Kleermakerij voorh. C. J. THEUNISSEN

HUIS EERSTE RANG

Noordeinde 39 - Telefoon HAAG 3190. - 's-Gravenhage

PRIMA ENGELSCHES STOFFEN.
SNIT EN STOF GEGARANDEERD.
AMBTSGEWADEN, HOFKLEEDING, LIVREIËN.
ABONNEMENTEN

Beleefd aanbevelend, G. H. PEETERS, Directeur

O. J. STUUT,

Charlotte de Bourbonplein 28. DEN HAAG.
Telefoon 5073.

COMESTIBLES, KOLONIALE WAREN EN
INDISCHE INGREDIËNTEN.

A. J. LINNEWEEVER,

Westeinde 32a - 's-Gravenhage.

Orthopaedisch Schoenmaker

KURKVERHOOGINGEN
OP VERSCHILLENDE MANIEREN.

Laarzen met baleinen, Laarzen met steunwerk, Beugels, laarzen, enz. enz.

LEVERING VAN ALLE STUDIEBOEKEN.

School-, Schrijf- en Teekenbehoefden,
benooidigd voor de H. B. S., Gymnasium en andere
Inrichtingen van Onderwijs.

(Kaften en étiquetteren gratis).

Boek- en Kantoorboekhandel.

E. VAN ANDEL,

voorb. S. M. VAN DELDEN.

WEIMARSTRAAT 16a, bij de Suezkade. DEN HAAG

J. C. NIEUWSTRATEN,

Juwelier.

Magazijn van Gouden en Zilveren werken.

REPARATIE-ATELIER.

Opmaken van Tafelzilver.

Piet Heinstraat 128, t.o. de Zoutmanstraat
DEN HAAG.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Frederik Hendriklaan 155.**

Vijf Dames voor pianolessen.

Een Heer voor muzieklessen.

Een Dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.

Twee Dames voor teeken- en schilderlessen.

Twee Dames voor lessen in de Fransche, Duitsche- en Engelsche taal.

Eene Dame voor lessen in de Fransche taal.

Vijf Dames als kinderjuffrouw naar Indië.

Een Dame als hoofd der huishouding.

Een dame voor Fransche en Italiaansche conversatielessen.

Eene dame voor Paedagogische adviezen.

Eene Dame voor handwerklessen.

Drie Dames voor Vioollessen.

Een Dame voor zanglessen.

Eene Dame voor schrijf-, kopiëer- en vertaalwerk.

Een Dame voor lessen in machineschrijven, stenografie en moderne talen.

Een Dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken

Een Dame voor opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.

Een Dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.

Twee Dames voor het waarnemen der huishouding.

Een dame als Lectrische of Dame van Gezelschap.

Een Dame als Stenotypiste voor Indië.

Drie heeren voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.

Een Dame voor het waarnemen der huishouding.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van „Oost en West”, geen direct belanghebbende, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	{ Javaansch. Maleisch,
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	{ Javaansch. Maleisch. Madoereesch.
H. TH. KAL, Laan van Meerdervoort 239	's-Gravenhage,	{ Javaansch. Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, van Speijkstraat 1,	Utrecht,	{ Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

De Kolonie Suriname, door REMAN Irüs;

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

HOOGENSTRAATEN's

Soepen en Saucen de geurigste!

HOOGENSTRAATEN's

Fijne Groenten de fijnste!

HOOGENSTRAATEN's

Groenten blauw etiket de prijswaardigste!

W. HOOGENSTRAATEN & Co., Hofleveranciers
Leiden.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

Magazijn INSULINDE

Spuistraat 62 - DEN HAAG - Telefoon 3687

Indische Uitrustingen
Nuwelijks-Uitzetten

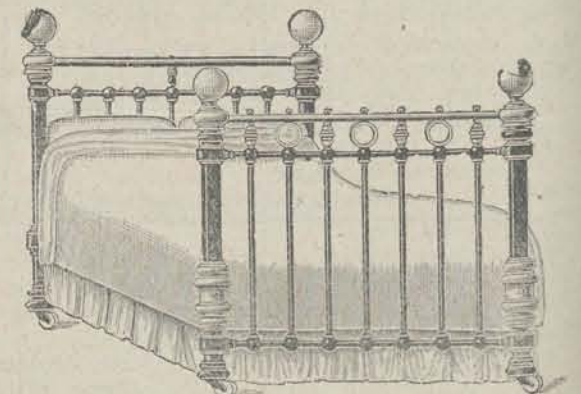
Eigen Ateliers voor Maatwerk.
GROOTSTE KEUZE. GOEDKOOPSTE PRIJZEN.

NIEUWE COLLECTIE
HOEDEN en PETTEN
J. F. VAN DER SMAN,
Weimarstraat 314 b.d. Herschelstraat. Den Haag.

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.

TELEFOON 2535. DEN HUGG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

Marque Déposée „AU-CONDOR”

LA HAYE PAYS BAS. PLEIN 8.

FRED. MOMMAERTS-DEGELLER

Tabacs, Cigares et Cigarettes de toute 1re qualité

Exportation Importation

EMBALLAGE SPÉCIAL POUR LES INDES

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

GOUDA Nachtluchten

25 cts per doos van 8, 10 en 12 stuks.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . . f 2.40
gebonden . . . . . - 2.90

Indisch Restaurant
Vereeniging „OOST EN WEST”
LAAN v. MEERDERVOORT 187
Telephoon 2655.

INDISCHE KOKKIE
GROOTE VERScheidenheid van
OOSTERSCHE GERECHTEN.
Zorgzame en zindelijke bereiding verzekerd.
Billijk tarief.

TJOBALAH SATOE KALI,
TEMTOENANTI DATANG KEMBALI.

Diners vanaf f 1.75.
Plat du Jour à f 1.25.

Uitzending van allerlei Schotels en Gebakken met verhooging van bezorgloon.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD wordt niet alleen gelezen door de duizenden leden der Vereeniging in Moederland en Koloniën, maar ook op de Mailbooten, en in groote Hotels, Café's en Stations.

GROBBE - COMESTIBLES

's-Gravenhage, Scheveningen, Rijnswijk, v.h. J. L. MEIJS & Zn.
Bankastr. Theresiastr. 87. Fred. Hendrikl. 70. Willemstraat 9.
Tel. 226. Tel. 444. Tel. 306. Tel. 49.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafrâchissements NOORDEINDE 44,

Steeds verkrijgbaar onze van ouds bekende

Indische SPEKKOEK à f 1.20.

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

HET BLOUSEN-HUIS,

PH. BIERMAN.

Hoogstraat 21.

DEN HAAG.

Telefoon 7293.

BLOUSES.

PEIGNOIRS

COSTUUMROKKEN

JAPONNEN

in alle genres. Extra groote maten.

PFAFF

Naaimachine-Magazijn,
Piet Heinstraat 76.

A. SALM Azn.

TELEFOON 3418. 1274

DIENSTBODEN-

JAPONNEN EN SCHORTEN
GROOTSTE VOORRAAD IN HET MAGAZIJN

„Prins Hendrik”,

33 Boekhorststraat 33

TELEPHOON 6816.

Naar maat binnen 12 uur.

Naast de Drogisten **GEBR. BLOKPOEL.**

Goedkoop Magazijn van Wijnen en Gedistilleerd.

LEON KAVELAARS,

82a, WAGENSTRAAT 82a, tegenover de Israël. Kerk. TELEFOON 3875.

Onze bekende Prima Inmaak-Brandewijn vanaf f 0.90, f 1.-, f 1.10 en hooger

per Liter		per Liter	
Jenever vanaf	f 0.90	Half om Half (Boots)	f 1.25
Brandewijn vanaf	- 0.90	Cherry Brandy (Boots)	- 1.75
B. Jenever	f 0.90 en - 1.-	Advokaat	- 1.20
Cognac	- 1.20	Bordeaux Wijn vanaf	- 0.50
Rhum	- 1.20	Madeira	- 0.60
Diverse Likeuren	- 0.55	Champagne	- 0.80
Hulstkamp (Oude Jen-ver)	- 1.35	Samos	- 0.65
Nightcap (v. Hoppe)	- 1.45	Rhijnwijn	- 0.85
Bols (Oude Jenever)	- 1.55	Eau de Cologne per liter	- 1.50

Onze gerenommeerde Roode en Witte Port per liter 60—65 ct. 8348

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Ontvangen een zeer mooie en uitgebreide collectie

VIELLA.

:: Effen, streepen en ruiten. ::

➔ **BESLIST KRIMPVRIJ.** ➔

De ideale stof voor Blouses, Kinderjurken, enz.
f 1.40 per Meter.

A. A. BOLT, Confiseur-Pâtissier.

Bankastraat 4c, 4d, 4e, 4f. Hofleverancier. 'S-GRAVENHAGE.

ECHTE INDISCHE SPEKKOEK.

Ook verkrijgbaar in „BOEATAN“, Heulstraat 19.

Van af heden dagelijks versch

KRAIJER'S DUN SPECULAAS
LETTERBANKET
APPELBOLLEN
BORSTPLAAT

Vraagt steeds JULIAANTJES.

22 WEIMARSTRAAT 22. — Tel. 2743. 8728

Fournisseurs de S. M. la Reine. Fournisseurs de S. M. la Reine Mère.

Specialité de SOIERIES.

Lainages, Cotons, Dentelles.

ROBES MI-CONFECTIONNÉES

Dentelles de Bruxelles Ver'tables.

Téléphone 2155

Maison de Nouveautés
*Compagnie
Lyonnaise*

9 Kneuterdijk - LA HAYE.

**Kunstzalen
d'Audretsch.**

HOOGHE WAL 16A.,
'S-GRAVENHAGE.

**Voortdurende
Tentoonstelling**

van
**Schilderijen, Etsen en
Kunstvoorwerpen.**

Geopend van 10—5,
Zondags van 2—5 uur.

Vrije Toegang.

J. A. M. MULDER, Uurwerkmaker.

Noordeinde 182-184 - Den Haag.
TELEFOON 7413.

W. P. de BOCK

PIET HEINSTR. 71-73. TEL. 1769.

GAS- en ELECTR.

ORNAMENTEN.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
VALERIUSSTRAAT - DEN HAAG
- Tramhalte Lijn 3 -

Eenig adres voor hen die zich goed
en voordelig van nieuwe of Tweede-
hands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) **GEOPEND**
van 10 tot 4 uur.